

NAUKI SODNE RAZPRAVE PROTI ŠKEDENJCEM

Lahkournno vznemirjanje obmejnih pokrajin

Dežela pravne zmešnjave in negotovosti - Odgovornost rimske vlade

Razprava proti Škedenjcem spada med dogodke, ki bodo ostali trajno zapisani na temnih straneh naše zgodovine.

O 20-letnih zapornih kaznih, izrečenih zoper Rutarja, Hrovata, Prunka in Bensija, in o milijonskih vsotah odškodnine, ki bi jih te delavske družine morale povrhu plačati, govore po vseh domovih v naših krajih in daleč onkraj meje.

Res je sicer, da so bili obsojenci puščeni na svobodo, ker jih je sodišče pomilostilo na podlagi znanega zakona iz l. 1953, s katerim so bili brisani vsi politični zločini, zagrešeni od fašistov in antifašistov za časa vojne. Nekateri menijo, da so Škedenjci z izidom lahko zadovoljni. Glavno je pač, da so spet prosti in da so se vrnili k svojim družinam!

Zakaj se torej vsa slovenska in v znatni meri tudi italijanska javnost tako razburja?

Vzrok ni niti zdaleč samo v tem, da bodo morali brezposelni delavci kljub pomilostitvi odšteti težke milijone, ki jih nimajo kje vzeti. Če bi prodali vse, kar imajo: svoje hišice, pohištvo in perilo s telesá, bi še ne bilo dovolj. Za neplačani ostanek bi morali znova v ječo. Kljub pomilostitvi so stavljeni tudi pod 3-letno ponižujoče policijsko nadzorstvo in izključeni so za vse življenje iz javnih služb. To so hude stvari, a zadenejo le Škedenjce in njih družine.

Vendar sodna razprava ni udarila samo Škedenjcev, temveč je obenem grobo pogazila nekatere osnovne pravice vsega slovenskega prebivalstva v naših krajih.

IZZIVAJOČA PRISTRANOST

Da bo stvar vsakomur jasna, so potrebna nekatera kratka pojasnila. Dogodki, ki so spravili Škedenjce na zatožno klop, so se odigrali jeseni 1945, se pravi v onih razburkanih in motnih povojnih časih, ko je Trst kipeel od političnih strasti. Po ulicah so se ponavljale bučne demonstracije in protidemonstracije: eni so zahtevali, naj pripade Trst Italiji, drugi Jugoslaviji, tretji, naj bo samostojen.

Tedaj je bilo v navadi, da so k političnim izgredom dovažali v Trst ljudi iz vseh delov Italije. Zagotovili so jim brezplačno pot ter jim dajali povrhu nagrade in dnevnice. Za tak posel so zbirali izvečine bivše fašiste. Prebivalstvo je bilo seveda razkačeno, da se tujci mešajo v tržaške zadeve in po ulicah kriče in izzivajo. Kaj bi bili rekli na priliko Sicilijanci, če bi prihajali v njih mesta Tržačani zmerjat in pretepat domačine?

Ko so se 4. novembra 1945 pripravljale v Trstu zopet demonstracije, je nesreča hotelá, da se je v Škedenju pojavil s še dvema rojakoma Sicilijanec Alecci. Odvetniki danes tude, da je prišel prodajat olje, toda Škedenjci so le to videli, da je nekam čudno, na pol po fašistovski oblečen ter *oborožen s samokresom*, in to je zadostovalo. »Fašisti! Fašisti!« se je razlegnilo in iz množice je počel strel, ki je podrl Aleccija. V tem je bistvo tragičnega dogodka.

Ta uboj ali umor je prišel pred sodišče že pod zavezniki, a ti so Škedenjce oprostili, ker niso našli na njih krivde. Spisi so šli v arhiv in stvar je bila pokopana.

Kdo jo je po 10 letih spet izgrebel? Alessijev tržaški dnevnik Il Piccolo, ki je poslal policiji ovadbo, češ da so sedaj prišli na dan dokazi, kdo je Aleccijev morilec. Brž

zatem so Škedenjce zaprli in obnovili proti njim proces.

Da ne bo nesporazumljenj, moramo takoj poudariti, da smo najodločnejši nasprotniki vsakega nasilja v političnem življenju. Saj je bil naš dvajsetletni odpor proti fašizmu ena sama nenehna borba zoper nasilje. Politično nasilje obsojamo, pa naj ga zagreši kdorkoli.

Toda razen Aleccija so bili v povojnih razburkanih časih ubiti v Trstu tudi številni Slovenci. Tako so bili umorjeni Ravnákar, Hlača in Milka Vrabčeva. Zakaj so ostali njihovi morilci nekaznovani? Kako to, da se je tržaška policija vrgla samo na škedenjske Slovence? Taka pristranost je krivična in izzivajoča. Življenje slovenskega človeka je ravno toliko vredno kakor kateregakoli Italijana.

Ne obujajte spominov na naše suženjstvo

Nič nimamo zoper to, da se tudi stari grehi poravnajo in krivci kličejo na odgovornost. Prav radi bi na primer videli, da se postavijo na zatožno klop požigalci slovenskih narodnih domov v Trstu! Vemo pa, da se to nikoli ne bo zgodilo. Giunta in vsi ostali še živi požigalci se mirno sprehajajo po ulicah Italije in Trsta in njim se nikoli ne bo skrivil las.

Ravno tako se ne bo nikdar nič zgodilo vsem onim, ki so med zadnjo vojno mučili slovenske talce, ropali in požigali po naših vaseh in ubijali naše ljudi, misleč, da s tem celo služijo svoji domovini. Da teh zločincev ne bo nihče več klical na odgovornost, s tem se je slovenska javnost že pomirila.

Kar pa je naše ljudstvo iznenadilo in globoko pretreslo, so bile časopisne vesti o tem, kako je policija ravnala pri zasliševanju s škedenjskimi obtoženci: uklepali so jih v verige, jih puščali brez jedi, jim grozili, jih tolkli in klofutali, le da bi priznali to, kar je policija od njih zahtevala. Eden je pri tem padel v nezavest, neka ženska se je po zasliševanju morala zdraviti v zavodu za umobolne pri Sv. Ivanu.

Najvišja državna korist zahteva, da se stvar temeljito preišče in razčisti. Če je kdo od policije to zakrivil, mora za svoja dejanja odgovarjati. Zapreti bi ga morali in staviti na zatožno klop. Pri zasliševanju ne maramo, da bi ga klofutali, kakor je on Škedenjce, čeprav bi to zaslužil. Resnica bi pa morala priti brezpogojno na dan.

Nič ne more namreč bolj škodovati ugledu Italijanske republike v naših krajih kot pre-

pričanje ljudstva, da se njena policija poslužuje v ravnanju z državljani istih surovih sredstev, kot se jih je osvojevala in zaničevana fašistična kvestura.

Ob takih novicah se odpirajo in zakrivajo v našem narodu tisočere rane, ki so se po vojni začele komaj celiti. Saj je pri nas ni skoro družine, katera bi se pri tem ne spomnila krivic in nasilstev, preživetih v dobi črne strahovlade! Kdor odpira te rane, je sovražnik Italije in ga je treba kaznovati.

UPOR PROTI PALAMARI

Korist obeh tu živečih narodov zahteva, da se vse te grde stvari iz preteklosti pozabijo in da začno ljudje naših krajev spet mirno in zares človeško živeti drug poleg drugega. Italijanska in jugoslovanska vlada sta zastran tega sklenili v Londonu sporazum, kjer je v 6. členu rečeno, naj se pokopljejo tudi vsi spori, ki so pri nas nastali ob reševanju tržaškega vprašanja: oblastva naj ne kličejo nikogar na odgovornost zaradi dejanj, ki jih je zakrivil v zvezi z državno pripadnostjo Svobodnega ozemlja!

Določba je bila pametna in dr. Palamara je 6. člen sporazuma raztegnil še s posebnim odlokom na tržaško. Vsakemu treznemu človeku se je zdelo samo po sebi umljivo, da je Palamarov odlok brezpogojno obvezen za vsa oblastva na našem področju. Saj je Palamara prevzel od zaveznikov polno upravno in zakonodajno oblast in pri nas ne more noben zakon stopiti v veljavo, če ne nosi Palamarovega podpisa.

(nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

NEMŠKA KOMUNISTIČNA STRANKA RAZPUŠČENA

Ustavno sodišče Zapadne Nemčije je izdalo razsodbo, da mora biti komunistična stranka prepovedana, ker nasprotuje s svojim programom demokratičnim načelom republike; na oblast hoče priti s silo in, ko zmaga, izločiti iz političnega življenja vse ostale stranke.

Brž ko je bila razsodba objavljena, je policija zasedla okoli 1000 komunističnih sedežev in zatrla ves komunistični tisk: 13 dnevnikov in 37 tednikov in mesečnikov.

Iz teh številčk bi človek sklepal, da so komunisti v Nemčiji zelo močni, a to ni res. V parlamentu nimajo nobenega poslanca, ker so pri zadnjih volitvah dobili le nekaj nad 2 odstotka glasov. Stranka šteje približno 70 tisoč vpisanih članov in ne more biti nevaren tekmeec mogočni Adenauerjevi Kršč. demokraciji in socialistom.

To je razlog, zaradi katerega javnost Zapadne Nemčije izvečine ne odobrava razpusta komunistične stranke. Razsodba sodišča — pravijo ljudje — je morda načelno pravilna, a je velika politična napaka. Z razpustom kake stranke ni mogoče uničiti tudi njene ideologije. Nemški komunisti so delali doslej v polni javnosti, sedaj bodo šli pod zemljo in delali tajno ter postanejo lahko res nevarni.

Iz tega vzroka in ne morda zaradi Sovjetske zveze je bil razpust stranke zgrešen ukrep. Komunistična stranka je prepovedana v okrog 30 državah, tako tudi v Egiptu, toda Moskva vzdržuje z mnogimi teh dežel kljub temu najboljšo stike.

SUEŠKI PREKOP

O njem sedaj razpravljajo v Londonu zastopniki 22 držav. Grčija in najbolj prizadeta dežela — Egipt — sta odbili, da bi se sestanka udeležili. Naser je izjavil, da nimajo tuje države nobene pravice sklepati o usodi egiptovske družbe o Sueškem prekopu. Egipt je sicer voljan zagotoviti vsem državam svobodno plovbo po prekopu, a ne more dovoliti, da bi kdorkoli izpodbijal njegovo pravico, da je družbo poddržavil. Zaradi svobodne plovbe naj se skliče novo široko mednarodno zasedanje, na katerem naj bodo prisotne ne le 22 držav, temveč vse dežele, ki se prekopa poslužujejo.

In res se je na zborovanju v Londonu izkazalo, da je ogromna večina držav mnenja, da ne more nihče oporekati Egiptu pravice, da družbo poddržavi. Sedaj gre le za to, kako naj se zajamči svobodna plovba po prekopu. Grožnje s silo in gospodarski pritisk na Egipt je večina držav odklonila in obsodila. Tudi angleški zastopnik Selwin Lloyd je izjavil, da je Velika Britanija nasprotna uporabi sile ter želi spor poravnati s pogajanjem. Človek se vpraša, zakaj so pa Angleži zbrali proti Egiptu vojno brodogojne in padalske čete. Če so hoteli poravnati spor s pogajanjem, je bilo to povsem nepotrebno. Že iz tega se vidi, da so bile vse te grožnje samovoljne in škodljive.

V sporu, ki je nastal, posredujeta Amerika in Sovjetska zveza. Ti dve državi, znani doslej kot zakleti sovražnici, sta postali naenkrat v tem vprašanju zaveznici!

KDO BO AMERIŠKI PREDSEDNIK?

Dne 6. novembra bo ameriško ljudstvo volilo novega poglavarja države. Za oblast se borita dve stranki: Demokratska pokojnega Roosevelta in Republikanska sedanjega predsednika Eisenhowerja. Demokrati so proglasili za svojega kandidata Adlai Stevenso, ki je zelo bister in izobražen mož. O njem je svoj čas rekel Truman, da bi bil eden največjih predsednikov, kar jih je imela Amerika. Kljub temu bo najbrž zmagal spet Eisenhower, ker vidi v njem ljudstvo junaka, ki je premagal Hitlerja in osvobodil domovino fašistovske nevarnosti.

GRŠKA MANJŠINA NA CIPRU

Razmere na otoku Cipru so se nekoliko umirile. Voditelji tajne odporiške organizacije Eoka so ponudili Angležem premirje, ki so ga ti radi volje sprejeli. Tako so prenehala na otoku zares že nevzdržna nasilja: saj so Angleži še pred dnevi obesili več nacionalističnih upornikov, ti so pa v odgovor usmrtili nekaj ujetih Angležev. Zdaj bodo spravili vešala na kašo in Eoka bo ustavila borbe, ki jih vodi proti Angležem s precejšnjim uspehom že poldrugo leto.

Vse to kaže, da se približuje končni sporazum med Veliko Britanijo in Grki na Cipru. Na Angleškem pripravljajo že poseben zakonski načrt o samovladi otoka in imajo namen pritegniti k pogajanjem tudi nadškofa Makariosa, čeprav se ta še nahaja v izgnanstvu na angleškem otoku Seychelles v Tihem oceanu.

Ti dogodki so pa močno razburili Turke, ki se boje za svojo manjšino na Cipru. Turčija zahteva, naj ostane na Cipru vse pri starem, če se ima pa kaj spremeniti, naj se otok priključi Turčiji, pod katero je spadal skozi stoletja.

SUEZ IN DARDANELE

Brali smo, da je spor med Naserjem in veselilami delo Moskve, ki se trudi, kako bi arabski svet odtrgala od zapada in ga spravila pod svoj vpliv. Stvar pa ni tako enostavna, kakor se na prvi pogled zdi.

Sovjetska zveza podpira Naserja samo v tem, da je imel pravico poddržaviti družbo Sueškega prekopa: veliki dobički iz prevoznin naj se večidel porabijo za gospodarski napredek egiptovskega ljudstva, namesto da romajo v žepe tujih delničarjev. V tem je Moskva z Naserjem edina.

Popolnoma drugo vprašanje pa je svobodna plovba po prekopu. Ta mora biti zajamčena vsem narodom in Naser nima pravice delati s prekopom, kar se mu zljubi, in vsati prevoznin po mili volji. V tem bi ga Rusija ne mogla podpirati, ker bi nasprotovalo njenim državnim koristim.

Iste pravice kot Naserju bi morala namreč priznati tudi Turčiji, na katere ozemlju leže Dardanele, edina morska ožina, ki odpira sovjetskim ladjam dohod do Sredozemskega morja. Rusija se je skozi stoletja borila za svobodno plovbo po Dardanelah in zahtevala, naj se prosta uporaba ožine zajamči s posebnimi mednarodnimi pogodbami.

Enako stališče brani tudi danes in ga hoče morala zagovarjati tudi pri Sueškem

prekopu. Tu je meja, kjer se neha podpora Moskve Naserju. Egiptovski skrajni nacionalisti so zavoljo tega nekoliko razočarani.

VIŠINSKI JE NA VRSTI

Sovjetski časopis Komunist je začel napadati nekdanjega zunanjega ministra Višinskega, ki je za časa Stalina kot vsemogočni državni tožilec v velikih procesih ali čistkah zoper vodilne komuniste znal doseči od obtožencev »prostovoljna priznanja« zločinov, katere niso nikdar zagrešili.

Napadi na Višinskega danes malo pomagajo: on sam in njegove žrtve leže v grobih, iz katerih jih ne more nihče več priklicati. Napadi so le nov dokaz, kako se politika Moskve razvija in spreminja.

JUGOSLAVIJA UGOVARJA

Na londonsko zasedanje, ki ravnokar razpravlja o vprašanju Sueza, so povabili samo 24 držav. Izbira je bila precej samovoljna: nekatere so povabili, ker so podpisale pogodbo o Suezu l. 1888, druge, ker se najbolj poslužujejo prekopa, tretje pa, ker leže v bližini.

Na zborovanje niso bile vabljene niti Belgija niti Jugoslavija niti Čehoslovaška niti Avstrija, čeprav je stara Avstro-Ogrska bila med podpisnicami pogodbe iz l. 1888. Habsburškega cesarstva sicer ni več, a zato so tu države naslednice, med katerimi je ena najvažnejših Jugoslavija, ker je podedovala do malega vso morsko obalo bivše monarhije. Razumljiva je zato njena nevolja, da so jo prezrli. Protestirala je tudi Belgija.

Rusija je zahtevala, naj bodo vabljene v London vse države naslednice Avstro-Ogrske in še druge, vsega skupaj še 22 držav. Francozi, Angleži in Amerikanci so vse te predloge odklonili in s tem razhudili prizadete dežele.

To je slab znak za londonsko zborovanje; uspeti ne more že zavoljo tega, ker ni na njem najvažnejše države, to je — Egipta.

ZNAČILNI PASTIRSKI PISMI

Kanadski kardinal Leger in ameriški škof Steubenville sta izdala na vernike pastirski pismi, v katerih najstrože obsojata brezvestne vozače, ki s svojo lahkoumnostjo povzročajo na cestah nepotrebne prometne nesreče. Država bi morala krivce brez usmiljenja kaznovati.

Ameriški škof pravilno poudarja, da je tako brezvestno ravnanje težak greh, ki se ga mora veren katoličan pri spovedi ravno tako obtožiti kot tatvine ali kake druge krivice zoper bližnjega.

RAZGOVOR S SIBIRIJO

Magdalena Bamesberger, ki so jo vojni dogodki l. 1945 zanesli v daljno Sibirijo, je te dni končno prišla v zvezo s svoji v Northeimu na Nemškem. V tamkajšnji gostilni je zabrnal telefon iz sibirskega mesta Karaganda, ležečega 7000 kilometrov daleč od Nemčije. Ko je 60-letna Bamesberger hotela sporočiti hčerki, da se bo v kratkem vrnila domov, od sreče ni mogla govoriti. V telefonu se je slišalo le jokanje in stokanje. Končno sta se le sporazumeli in kmalu bosta mati in hči spet združeni.

Koliko gorja sta prinesla na svet Hitler in Mussolini, za katerega se pri nas razni ljudje še navdušujejo!

NOVICE

TAJFUN

Na otoku Formozi in na južnem Kitajskem je pretekli teden več dni divjal strašen vrtnčasti vihar ali tajfun. Prodiral je z naglico 225 kilometrov na uro globoko v notranjost dežele. Cele vasi so zginile, kot da jih je zdrobilo. Ob življenje je prišlo nad 2000 ljudi. Uničil je tudi polovico pridelka riža in bombaža. Na stotine manjših parnikov in ribiških čolnov leži razbitih ob obalnih čerch.

ZASTAVE STANEJO

»Tržaška tekstilna industrijska družba« je tožila neapeljskega župana in voditelja monarhistov Laura za 8 milijonov lir odškodnine. Milijarder Lauro je namreč pri zadnjih volitvah 1. 1953 naročil v Trstu na tisoče zastav s kraljevskim grbom, a jih ni plačal. Mož je bil obsojen in bo moral sedaj plačati. Toda kljub zastavam in milijonom so se monarhisti pri volitvah klavrno odrezali.

NAVDUŠEN ZBIRALEC

Na svetu so ljudje, ki marljivo zbirajo znamke, stare novce in podobno drobnjav. V Angliji živi pa g. Wooley, čigar strast se je vrgla na večje stvari. Mož zbira stare, orjaške stroje, ki so vlačili nekoč pluge. Prav ponosen je na priliko na dve skoro 100 let stari 20-tonski motorni vozili. Za svojo zbirko je moral najeti celo dolinico in gorje mu, kdor ga pri tem moti. Vsakomur je dal Bog posebno glavo in posebne muhe.

STOLETNICA PRIKAZOVANJ

Prihodnje leto bo poteklo eno stoletje, odkar se je v znamenitem Lurdu prikazala Mati božja. Francozi pripravljajo velike svečanosti in 11. februarja bo proglašeno v Lurdu sveto leto. Francoški katoličani upajo, da bo prišel tedaj v Lurd z letalom sam Pij XII. Napovedano je bilo, da bo 1. 1957 tudi Sovjetska Rusija spremenila svojo dosedanja protiversko politiko. Počakajmo, pa bomo videli.

POLICIJA ZA TURISTE

Italija je vpeljala posebno vrsto policistov, katerih naloga je, da skrbe za tuje potnike. Kdor se poteguje za tako službo, mora znati vsaj en tuj jezik ter biti sposoben, da daje inozemcem koristne nasvete: kje so poceni gostilne, katere znamenitosti si je vredno ogledati, predvsem pa, kako se varovati, da te brezvestni ljudje ne izkoriščajo in sleparijo.

V Rimu je že 200 takih policistov, a njih število hočejo sedaj podvojiti. Novotarija je pametna in tudi zelo koristna, saj je Italijo obiskalo v preteklem letu 11 milijonov tujcev, od katerih so prišli 4 milijoni v Rim. Tako policijo bi morale imeti vse države, ki računajo na dobičke iz tujskega prometa.

DEMOKRATIČNO

Župnik fare Lowestoft v Angliji je pod prižnico postavil skrinjico, kamor so verniki lahko metali napisane kritike o župnikovih pridigah. Že prvo nedeljo je bila skrinjica polna. Naslednjo nedeljo je pa že ni bilo več, ker župnik ni ob obilici kritik vedel, komu bi ustregel.

TRAJNE ROŽE

Po 10 let trajajočih poskusih se je Holandcu Bakkerju posrečilo ohraniti rože sveže za dobo 3 ali 6 in celo 12 mesecev. V njih steblo vbrizgne od centimetra do centimetra neko rastlinsko snov, ki je njegova tajnost. Ko se cvetje s časom vendar posuši, ga poškrupi z voskom.

Take rože niso sicer duhtee, a so pozimi zelo uporabne v hotelih, gledališčih in drugod. Stanej trikrat več kot navadne in se danes prodajajo že na Holandskem in v Nemčiji.

VEDER BIROKRATIZEM

V občini Verie v Italiji je umrl Gianpietro Grivelli, ki je namesto družine zapustil precej neplačanih davkov. Na umrlega so neprenehoma prihajali od višjega oblastva pozivi, naj vendar izvrši svojo dolžnost do države. Predstojnik krajevne davkarije je odgovoril takole: »Sporočiti moram žalostno vest, da se Grivelli nahaja slej ko prej v svoji krsti. Glede njegovih namenov, da bi vstal od mrtvih in prišel plačat zastale davke, Vam ne morem nič zanesljivega javiti.«

TOMMI

Avstrijska vlada bo začela v kratkem z Rimom razgovore o položaju nemške manjšine na Južnem Tirolskem. Med drugim bo zahtevala, da se krstna imena Tirolcev vpišejo v uradne listine v nemškem pravo-pisu, na primer Franz in ne Francesco. — Na goriški občini so pa pred nedavnim zavrnilo zahtevo nekega očeta, ki je sinčku hotel dati ime Tomislav. Pač pa so mu dovolili, da se vpiše po angleško: »Tommi«.

PRISPEVKI ZA HITLERJA

Neverjetno, česa se ljudje ne lotijo, samo da pridejo do denarja. Tako je v Združenih državah črnc Henrik Cook širil glas, da je Hitler še živ ter se skriva v Skalnih gorah. Po hišah je skrivaj pobiral prispevke za Hitlerja, češ da je v veliki bedi. In glej, našli so se tepci, ki so dajali denar, in nabrana je bilo več tisoč dolarjev. »Hitler« je bil seve Cook sam in je vse pobasal v žep.

TUDI V ITALIJI SO ZAČELI

Večkrat beremo o navadi ameriških zločincev, da ugrabijo staršem otroka in zahtevajo nato odškodnino, češ da bo sicer nedolžna žrtev umorjena. Ta zločin se je zanesel sedaj tudi v Italijo. Prejšnji teden je trgovec Bruzzo v La Spezia dobil pismo, naj prinese na določen kraj pol milijona, če ne mu ugrabijo sinčka.

Trgovec je obvestil policijo, ki je na tistem kraju stala na preži, a zločincev ni bilo na spregled. Končno je policija le iztaknila fantalino z imenom Lo Sardo, člana mlade družbe zlikovcev, ki so imeli v načrtu, da bodo na široko kradli otroke.

NEZNOSNA VROČINA

Pri nas je začela vročina spet tako močno pritiskati, da jo ljudje komaj prenašajo. Najbolj vroče vlemesto na svetu je pa Bagdad, prestolnica kraljevine Irak, kjer se toploter dviga v teh dneh do 45 stopinj.

Ljudje si pomagajo na ta način, da ponoči epe v vrtovih in na strehah, podnevi pa iščejo hladu v kletih, ležečih do 15 metrov pod zemljo. Kljub temu se ves dan silno potijo. Sol, ki jo telo s tem zgubi, nadomeščajo z bonboni iz soli. Ližejo jih kakor slaščice. Razen tega popije vsak Iračan dnevno po 4 do 6 litrov tekočine.

Lahkounno vznemirjanje obmejnih pokrajin

Nadaljevanje s 1. strani

Po 6. členu londonskega sporazuma, ki ga je Palamara uzakonil, bi ne smel nihče več škedenjeev vlačiti v zapore in pred sodišče. Ves postopek proti njim je bil nezakonit, zakaj Palamarov odlok je nadvse jasen in ne dopušča nobenih dvomov!

Toda kaj se je zgodilo? Tržaško sodišče se je kratko in malo postavilo na stališče, da zanj odlok ne obstaja. Zanj je potemtakem Palamarova odredba navaden kos papirja.

Med sodno razpravo smo slišali, da je neobvezen kos papirja sploh ves londonski sporazum, češ da ga parlament še ni potrdil. Nekateri so se povzpeli celo do trditve, da je nezakonito tudi imenovanje Palamare za generalnega komisarja v Trstu! Kaj je torej Palamara: je vladni komisar ali ni komisar? Ali je morda le zasebnik, ki se je prikradel v Trst, da se tu izdaja za nekakega pooblaščenca rimske vlade?

NIHČE NE VE,

»KDO PIJE IN KDO PLAČA«

Po mnenju modrijanov, ki smo jih slišali pred sodiščem, bi morali biti vsi ukrepi lažnega komisarja neveljavni. Neveljavno in nezakonito vse, kar delajo njemu podrejena oblastva! Orožniki niso pravi orožniki, temveč le v orožnike preoblečeni zasebniki. Sodniki niso pravi sodniki, davkarji, cariniki in vsi državni uradniki so zasebniki, ki izvajajo tu oblast, ki jim po zakonu ne priti-

če. S kakšno pravico smejo pri nas ukazovati, nalagati ljudem davke in jih če treba kaznovati?

Če bi obveljalo pri nas mnenje, ki ga javno zagovarjajo ti nasprotniki londonskega sporazuma, bi zavlada pri nas prava babilonska zmešnjava. Nihče bi ne vedel, kaj je zakonito in kdo ima pravzaprav pravico upravljati našo deželo. Kje v Evropi vlada še taka pravna zmešnjava kot na Tržaškem?

In vse to se godi samo iz sovraštva do Slovencev, katerim nacionalisti ne privoščijo narodnih in socialnih pravic, ki jim jih daje londonski sporazum. Te patentirane »rodoljube« prav malo briga, da spravljajo pri tem Italijo ob ugled v mednarodnem svetu. Kdo naj sklepa pogodbe z državo, o kateri še po letih ne veš, ali ima od nje sklenjeni in podpisani dogovor kako zakonsko veljavo!

Sedanje stanje je vsekakor sramotno in neznosno. Kako je mogoče trpeti, da je veljavnost obstoječih mednarodnih pogodb odvisna od slučajnega mišljenja in razpoloženja tega ali onega krajevnega sodnika? To se ne dogaja nikjer na svetu.

Polna odgovornost za take žalostne razmere pada seveda edino na rimsko vlado. Če bi predložila londonski sporazum parlamentu v odobritev in ga objavila v Uradnem listu, bi bilo čez noč vseh zmešnjav konec in protislovenski nacionalistični zagri-zenci bi morali utihnuti.

Zakaj rimska vlada tega ne stori?

Dopisi s Tržaškega

V NEDELJO, 26. t. m., OB 16. URI

Praznik slovenske besede v Sosljanu

Kakor smo že pisali, bodo Sosljančani in Vižovci v nedeljo slovesno obhajali 50-letnico ustanovitve prosvetnega društva »Morje«. Ta praznik pa ne bo samo posvečen tej častitljivi in izredno pomembni obletnici, temveč bo obenem dan, ko bodo tamkajšnji Slovenci položili temelje nadaljnjemu prosvetnemu delovanju. Razveseljivo je, da se je za ponovno kulturno izživljanje odločila prav mladina, ki je že po naravnih zakonih prva poklicana, da prevzame nase skrb za nemoteni kulturni ter gospodarski napredek Slovencev na obali. Če je kje na Tržaškem krvavo potrebno prosvetno delovanje, je to prav ob naši krasni obali, po kateri zadnja leta čedalje bolj segajo grabežljivi prsti tujcev. Slovenska manjšina na Tržaškem in sploh v zamejstvu nima na žalost bogatih denarnih sredstev, kakor jih imajo sosetje z juga, da bi si lahko brez težav in naporov zagotovila svoj narodni napredek, ima pa veliko ljubezen ter smisel za kulturno izživljanje, ki ji edino najučinkoviteje zagotavlja obstoj. Iz teh razlogov prav iz sreča pozdravljamo obnovo prosvetnega dela v Sosljanu, kar naj bo vzgled tudi ostalim slovenskim postojankam na sinjem Jadranu.

Bralno in pevsko društvo »Morje« je bilo ustanovljeno leta 1906. Prvi predsednik je bil Jakob Gabrovec, trgovec iz Sosljana, ki je bil obenem silno razgledan ter plemenit mož. Starejši vaščani se prav gotovo spomi-

njajo njegove tragične smrti, ko ga je avtomobil povozil prav pred njegovo hišo. Vse prireditve so bile na prostem, ker društvo ni imelo lastnega sedeža. Člani so se vadili po raznih zasebnih hišah. Kakor mnoga slovenska društva je tudi »Morje« prenehalo delovati že l. 1922, ker fašisti niso že tedaj trpeli nobenega slovenskega kulturnega delovanja na obali. Uradno pa je bilo prepovedano l. 1927. Društvo je imelo 44 članov, kar je bilo za tedanje sosljanske razmere izredno lepo število. Vas je namreč tedaj štela le nekaj hiš in se še zdaleč ne more primerjati z današnjim moderno urejenim naseljem. Leta 1945 je »Morje« zopet oživel, toda le za dve ali tri leta, dokler ni ponovno usahnilo.

Za nedeljo so prireditelji pripravili pester spored, ki bo vseboval nastope domačega pevskega zbora in drugih pevskih skupin s Tržaškega ter nekaj recitacij. Proslava bo na vrtu gostilne Šuc, in sicer ob 16. uri. Prepričani smo, da se je bodo udeležili ne samo vsi Sosljančani in Vižovci, temveč tudi številni tržaški Slovenci, ki bodo na ta način nudili vso moralno pomoč pridnim in požrtvovalnim sosljanskim ter vižovskim mladincem. Naj bo nedelja velik praznik slovenske besede ter začetek plodnega in koristnega prosvetnega delovanja na narodnostno ogroženi slovenski obali.

OPČINE

Vse vaščane je te dni hudo razžalostila vest, da bo v kratkem zapustil Opčine naš priljubljeni kaplan g. Angel Kosmač. Pogrešali ga bodo vsi: otroci, mladina, matere in prav posebno pa bolniki, katerim je g. Kosmač znal tako požrtvovalno nuditi tolažbo. Za vse pa je imel vedno prijazno besedo. Naj mu bo Bog plačnik za vse njegovo delo ter naj mu da vedno ljubelega zdravja, veselja in zadovoljstva. Ko ga bo v tujini misel zanesla med nas, naj ve, da so mu tu še vedno ostala hvaležna srca, ki so znala ceniti njegovo prevzvišeno delo.

MAVHINJE

Pred kratkim so končno pričeli pošteno urejevati pot za Vižovlje, o kateri smo že več let na dolgo in široko pisali. Dela je prevzelo podjetje Milič iz Opčin. Asfaltirali bodo tudi ceste po vasi ter tisti del poti, ki vodi do pokopališča. Vaščani se tega dela silno veselimo, ker se bomo v kratkem rešili škodljivega prahu, ki ga dvigajo motorna vozila. Upamo, da bo podjetje primerno uredilo tudi občestne židove ter tako olepšalo dohod v vas, za katero se zadnje čase zanima čedalje več tujcev.

Tudi Mavhinjci se veselimo, da so se naši sosledje Sosljančani lotili kulturnega delovanja. Prav bi bilo, da bi se za prosveto zavzela tudi naša mladina, saj imajo Mavhinje lepo in zavirljivo kulturno preteklost, ki ji svoj čas ni bilo primera daleč naokoli. Upamo, da bo dober zgled soslednega Sosljana plodno vplival tudi na voljo mavhinjskih izobražencev, ki jih je pri nas lepo število.

BOLJUNEC

Danes moramo javnosti sporočiti vest, ki je silno razburila vse naše vaščane in ki tu povzroča čedalje večjo jezo. Poštna uprava je nedavno tega določila za našo vas pismo-nošo, ki ne samo ne razume jezika tukajšnjih prebivalcev, temveč tudi nikogar ne pozna. Zdi se, da je ta mož doma nekje daleč na jugu, tako da predvsem starejši ljudje sploh ne razumejo njegove govorice. Boljunčani nikakor ne moremo razumeti, kako je mogla poštna uprava poslati v našo vas človeka, ki pri najboljši volji ne more redno izvrševati svojih službenih dolžnosti. Takega nespametnega ukrepa ni bilo niti pod fašistično diktaturo in bi se ga današnja demokristjanska uprava morala sramovati! Pri nas in v bližnji okolici imamo nešteto oseb, ki bi lahko brezhibno opravljale to službo, a jih nobena državna ustanova doslej neče zaposliti. Ali ne določa londonski sporazum, da bodo pripadniki slovenske manjšine primerno zastopani v vseh državnih ter poldržavnih ustanovah? Zdi se, da je ta listina zares samo kos papirja, ki ga lahko obesiš na žebelj v stranišću, kakor je bil izjavil neki laški občinski svetovalec v Trstu!

Kljub temu pa ne bomo nehali protestirati proti temu in vsem podobnim dejanjem, ki globoko žalijo naš narod ter škodujejo našim življenjskim koristim. Smešno pa je, da se 50-milijonski narod boji dati vsakdanjega kruha enemu slovenskemu — pismo-noši!

REPENTABOR

Tudi letos smo v naši lepi in zgodovinski cerkvi slovesno obhajali praznik Vnebovzete, zaščitnice naše fare. Zjutraj je sicer vreme slabo kazalo, toda že proti poldnevu se je nebo razjasnilo in je zasijalo toplo sonce. Tukajšnji sveži zrak je privabil trume meščanov, ki so brž zasedli vse gostilne, mnogi pa so se podali kar v bližnje gozdičke in tu prebili ves popoldan. Čeprav so ta dan pomnožili število avtobusnih voženj, niso vsi ljudje mogli najti prostora v vozilih in so jo mnogi mahnilo proti Opčinam kar peš.

Kar se pa reda tiče, se moramo zopet po-tožiti zaradi neolikanosti in brezobzirnosti, ki jo izkazujejo na žalost premnogi meščani, ko vstopajo na avtobuse. Ko se vozilo ustavi, nastane pri vratih tak naval in tako prerivanje, kakršno lahko opazimo samo pri čredah živine. Ob takih prilikah bi moral nekdo skrbeti za red in, če je treba, tudi kaznovati tiste osebe, ki nimajo nobenega obzira do bližnjega.

Kaj se dogaja v Nabrežini?

Čeprav je poteklo že 47 dni, odkar so bili na redni seji izvoljeni novi župan in odborniki, je naša občina še vedno brez zakonitih upraviteljev. Občinski zakon namreč določa, da novoizvoljeni župan ne more začeti pravomočno izvrševati svoje službe, če ni prej položil prisega republikanski ustavi. Ta slovesnost se izvrši tako, da prefekt povabi k sebi župana ter ga naprosi, naj prečujim izreče predpisano zaprisego. Medtem ko so vsi novi župani ostalih občin Tržaškega ozemlja že položili prisego, ni naš župan g. Dušan Furlan do danes bil ovabljen na prefekturo in zato ne more nastopiti službe. Zakon obenem določa, da do novega imenovanja izvršuje županske dolžnosti stari župan, v našem primeru g. Terčon. Zgodilo pa se je, da se je zaprisega zavlekla v nedogled, tako da je g. Terčon odstopil, ne da bi predal posle novemu županu.

Stvar bi ne bila važna, če bi pri tem ne trpelo redno upravljanje občine. Zaradi nerazumljivega odlašanja prefektura so pa na žalost hudo prizadeti tako občina kot njeni prebivalci.

Neki slovenski tednik je pretekli teden pisal, da je občinske posle prevzel novi upravni odbor. Na pristojnih mestih smo zvedeli, da ta vest ne odgovarja resnici, ker tudi upravni odbor ne more delovati pred prisego župana.

Današnje stanje v nabrežinski občini je vsekakor nevzdržno. Prefektura mora čimprej omogočiti novemu županu, da prevzame posle, kajti vsako nadaljnje odlašanje bo povzročalo čedalje večjo škodo, za katero bo nosila vrhano mero odgovornosti samo — prefektura.

ZANIMIVI PODATKI

Eno leto je preteklo 20. avgusta, odkar sta Jugoslavija in Italija podpisali sporazum o obmejnem prometu. Kako je bil potreben tak sporazum, najbolj zgovorno govore številke o izdanih prepustnicah v tem obdobju in o prehodih preko državne meje. Prepustnic je bilo izdanih oziroma obnovljenih kar 265.000, na obeh straneh seveda, in če upoštevamo, da je bila vsaka le delno izkoriščena, recimo za 10 prehodov povprečno namesto dovoljenih 16, lahko trdimo, da je bilo v enem samem letu preko dva milijona mejnih prehodov.

== Dopisi iz Goriške ==

ŠTIRIDESETLETNICA ZAVZETJA GORICE

Dne 8. avgusta so slovesno proslavili 40-letnico vhoda italijanske vojske v Gorico. Glavna slovesnost je bila na Travniku; tu so ob zvočku glasbe in streljanju z goriškega gradu razobesili na dveh stebrih, ki ju je zgradila na svoj račun rimska občina, tako mestno kot državno zastavo. Na odru pred prefekturo so se zbrali državni, deželni in mestni ter cerkveni predstavniki. Med njimi smo opazili prefekta, predsednika pokrajinskega sveta dr. Culota, župana, msgr. dr. Soranza in tudi slovenske župane ter mestne svetovalce gg. Bratuža, Birso in Šuligoja.

Rimsko vlado je zastopal podminister za narodno obrambo poslanec Zeglioli-Lanzini, ki se je očitno potrudil, da bi zbrisal mučen vtis, ki sta ga zapustila zlasti govora goriškega ter tržaškega župana. Ta sta sicer poskusila skriti svoje zavojevalne namene v lepe fraze »o miru na podlagi pravičnosti«, a preočito je bilo, kaj resnično mislita in hočeta.

Znani nestrpnost monarhist odvetnik Pedroni je poslal županu pismo, zakaj ni rimska vlada poslala v Gorico zastave tistih polkov, ki so se bojevali na Goriškem. Jezi se pa tudi na občino, ker ni razobesila na Travniku mestnih zastav Reke, Zadra in Pulja. Temu gospodu je očitno udarila kri v glavo, ker je za to prilikoj prejel posebno pismo od bivšega italijanskega kralja Umberta.

Prireditelji proslave niso mogli biti zadovoljni, ker se je je udeležilo le izredno pičlo število meščanov, saj je govore poslušalo le nekaj tisoč ljudi. Ulice so se napolnile šele v poznejših urah, ko so meščani opazili rakete, ki so jih spuščali z goriškega gradu in s Kalvarije.

PRESEDNIK GRONCHI V GORICI

Predsednik republike Gronchi bo uradno obiskal Gorico dne 4. novembra t. l. Pričakujejo, da bo predsednik isti dan govoril tudi na Travniku.

Prav bi bilo, da bi ob tej priliki poglavar države spregovoril kako besedo tudi o tu živeči slovenski narodni manjšini.

Z VRHA SV. MIHAELA

V nedeljo popoldne se je na naš Vrh pripeljal nadškof msgr. Ambrosi. Od Devetakov do Vrha je našega nadpastirja spremljalo 12 mladih motoristov. Zjutraj je v Gabrijah podelil zakrament sv. birme 35 fantom in deklicam. V naši cerkvi pa je imel blagoslov in pomemben cerkveni govor, ki nam ga je v domačem jeziku raztolmačil dr. Klinec. Nato si je nadškof ogledal naše lepo doneče zvonove, ki so več ko devet let ležali v Gabrijah, čeprav so bili že takoj po vojni blagoslovljeni. Ob lanskem božiču pa jih je spravil na Vrh naš novi, izredno požrtvovalni župnik g. Žerjal. Nato je nadškof obiskal in si ogledal še ljudsko šolo, od koder se je odpeljal v Sovodnje. Najbolj je Vrhovce razveselila nadškofova obljuba, da bo poskrbel za zgradnjo zvonika, ki je bil porušen v prvi svetovni vojni. Pozneje pa ni bil obnovljen, čeprav smo bili zanj zbrali že takoj po vojni 3500 lir. Svojega nadpastirja smo

Vrhovci sprejeli in se od njega poslovili ob ponosnem slavaloku, ki so ga postavili naši fantje.

IZ GABRIJ

V nedeljo je doživela naša vas pomemben in vesel dan. Obiskal jo je nadškof msgr. Ambrosi, ki je po sveti maši podelil okoli 60 otrokom zakrament sv. birme. Nadpastir je ob tej priliki tudi lepo pridigal. Njegove besede je v maternem jeziku obnovil nadškofijski kancler dr. Klinec. Nadškofa smo lepo sprejeli in pozdravili pred slavalokom. Posebno živahno mu je vzklikala dolga vrsta birmancev, fantov in deklic. Sprejemu je prisostvovalo tudi veliko meščanov in okoličanov. Ves dan je potekel v polnem zadovoljstvu in iskrenem veselju vseh vaščanov, posebno pa še birmancev, ki so bili z Vrha, iz Rupe, s Peči in iz Gabrij. Da je dan obrodil tudi lepe duhovne sadove, gre zasluga zlasti našemu domačemu pastirju g. Žerjalu, ki je izredno delaven in poln apostolske vnetosti.

SOLKANSKO POLJE

V tem letu se menda nismo še nič oglašili v našem Novem listu. Mislili ste, da smo zaspali. Malo smo že, umrli pa še nismo. Bali smo se suše, ker je naša zemlja peščena. Vendar smo pridelali srednjo letino pšenice, in sicer 10 stotov na njivo. Na posevkih in na letini se pozna velika razlika, kdo je sejal s strojem in kdo na roko. Tudi za krompir je srednja letina.

Marsikom se je maščevalo, da ga ni škropil z modro galico, ker vozi večina naših ljudi zelenjavo na trg, povemo še to, da povrtina kljub suši ni imela prave cene. Dosti je je ostalo. Morda, zato ker so odšli meščani na letovišče.

Mi smo prav blizu Soče, pa še vedno nimamo napeljane vode. Dosti hiš na cesti »degli Scoglio« je še brez nje. Imamo vodnjake z deževnico, toda letos so bili pozimi in poleti prazni ter smo bili prisiljeni hoditi po vodo za kuhinjo in živali daleč tja na cesto »Brigata Etna«. Kako, da se županstvo tako malo briga za nas, da ne zmore niti tistih nekaj metrov cevi, s katerimi bi nas trajno oskrbelo s prepotrebno vodo?

PRAZNIK GROZDJA NA GORIŠKEM

Tudi letos bodo v Gorici priredili praznik grozdja. V ta namen je bil že v soboto preteklega tedna poseben sestanek predstavnikov raznih ustanov in oblastev. Razstava grozdja bo verjetno 30. septembra.

Grozdje bodo razstavili po kioskih v Ljudskem vrtu. Pozvali bodo tudi trgovce, naj okrase svoje izložbe z grozdem; (kdor bo najlepše okrasil izložbo, bo nagrajen.

Trgovci, ki želijo tekmovati, naj pošljejo prošnje deželnemu kmetijskemu nadzorništvu v ul. Duca D'Aosta.

SMRT ZASLUŽNEGA MISIJONARIJA

Dne 26. julija so položili k večnemu počitku plemenitega misijonarja lazarista Ivana Zdravljčiča, ki ga je poznala vsa Slovenija. Umrli je v 9. letu starosti. Posebno dobro smo ga poznali Goričani, saj je svoja mlada

leta preživel na mirenskem gradu, odkoder je odhajal na neštete misijone po naših goriških vaseh. Občudovali smo ga vsi zaradi njegovega skromnega in ponižnega značaja in v njem smo spoznali velikega junaka ljubezni do bližnjega. Pozneje je misijonaril po Štajerskem pri Sv. Jožefu v Celju, kjer so imeli lazariti do konca druge svetovne vojne lepo in izredno delavno samostansko družino. Leta po svetovni vojni pa je preživel v frančiškanskem samostanu v Ljubljani.

Plemenitemu misijonarju naj bo dobri Stvarnik bogati plačnik. Naj se večno veseli v Bogu, ki mu je zvesto služil vse svoje dolgo življenje. V trajnem spominu naj živi zlasti v Beneški Sloveniji, ki ga je rodila.

ŠTEVERJAN

Števerjanci prosimo Boga, da nam sedaj obvaruje pred točo naše vinograde. Trta dobro kaže in upamo, da si bomo z grozdem in vinom vsaj nekoliko opomogli, saj nam je letos sadje dalo res pičle dohodke.

Naj se danes še potožimo o občutni škodi, ki jo trpimo zaradi pomanjkanja oplojevalne postaje v naši vasi. Krave moramo gnati na oplojevalno postajo v Pevmo ali pa v Ločnik. Poslužujemo se pa raje postaje v Pevmi, ker je bližja in tudi vzorno urejena.

V Števerjanu imamo precej živine in zato je potrebno, da se tudi pri nas ustanovi samostojna oplojevalna postaja. Čeprav je to povezano z nekaj stroški, se bo izdatek prav gotovo v kratkem času izplačal. Danes izgubljam s prevažanjem živine v Pevmo ali v Ločnik veliko dragocenega časa, živina sama pa pri tem hudo trpi. Na to javno potrebo opozarjamo Kmetijsko nadzorništvu v Gorici in upamo, da nam prihiti na pomoč.

SOVODNJE

Te dni se je začela delitev sladkorja, kave in semenskega olja, ki bo trajala do 31. avgusta. Tudi to pot bo dobila vsaka oseba po 1 kg sladkorja, 250 gr. surove ali pa 200 gr. pražene kave ter po en liter olja.

Pri nas so že pred štirimi meseci dokončali štiristanovanjsko poslopje. Stanovanja so namenjena družinam, ki živijo že leta in leta v nezdravih barakah. Občinarji se čudimo in ne vemo, zakaj oblastva odlašajo, da izroče ključke do teh stanovanj družinam, ki imajo do njih pravico. Čakajo baje, dokler bodo dograjene še nekatere ljudske hiše v zagrajski občini. Če je to res, poudarja to, da prizadetim družinam ni do priložnostnih slovesnosti, temveč žele čimprej priti v zdrava stanovanja.

Dolžnost oblastev ali pristojne komisije je, da željo in potrebo ljudstva upoštevajo.

V torek preteklega tedna je umrl 37-letni domačin Pisk Zorko. Podlegel je boleznim, ki ga je mučila več let.

Pokojniku naj sveti večna luč, njegovim sorodnikom pa izrekamo iskreno in globoko sožalje.

POPRAVNI IZPITI

Popravni izpiti se ra vseh srednjih šolah pričnejo v ponedeljek, 3. septembra ob 8.30 uri. Zrednostni izpiti se pa pričnejo v torek, 25. septembra, ob isti uri.

TRIDNEVNI SE EM SV. JERNEJA

Tridnevni sejem sv. Jerneja, ki je bil svoj čas eden izmed najvažnejših trgov v Gorici, bo letos trajal od četrtega, 23. do sobote 25. avgusta.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

SEMPETER SLOVENOV

Ko se je zvedelo za strašno nesrečo, ki se je zgodila v premogovniku Marcinelle pri Charleroi-u v Belgiji, je mnoge naše družine zajel strah. V belgijskih premogovnikih dela nad 2000 naših ljudi in nekaj teh je zaposlenih tudi v kraju, kjer se je pripetila nesreča. V časnikih pa nismo hvala Bogu našli nobenega znanega imena, kar pomeni, da so bili vsi naši delavci ob času nesreče izven premogovnika.

Po več dneh hude vročine so se v soboto, 11. avgusta, nenadoma pojavili nad našimi dolinami črni oblaki. Proti večeru je nad Ivanec prihrumela strašna nevihta. Veter je bil tako močan, da je v hribih polomil več kostanjev ter jih odnesel daleč v dolino. V Brnasu je veter odnašal opeko s streh, podiral dimnike in poškodoval več sadnih dreves. K sreči ni bilo toče in je vihar trajal le nekaj trenutkov. Nevihta je seveda napravila veliko škodo na polju in zlasti v hribih, kjer je razmetala ali odnesla v grape seno, spravljeno v kope.

IZ ČEDADA

Ker sem zvedel, da bo v nedeljo, 12. avgusta, novi videmski nadškof obiskal nadaljnjih 9 slovenskih župnij, med njimi tudi Kozco, me je pograbila taka radovednost, da sem skočil na kolo in se podal na popoldanski izlet v romantično in začarano vas. Zanimalo me je, kakšno stališče bo nadškof

zavzel do trdovratnih in upornih »boldarinovcev«. Že v Škrutovem sem zvedel, da je proti tej vasi kolesarilo več članov zloglasnega »odbora za obrambo vere in domovine v Nadiških dolinah«. V cerkvi Sv. Lenarta je bil baje pri maši celo bivši pokrajinski svetovalec polkovnik Olivieri. Člani »komitata« so radovedno opazovali, ali so kaj vplivali na škofa skrbno pripravljena in organizirana propaganda z lepaki in članki »Messaggera« ter lepo naučeno odločno zadržanje boldarinovcev do domačega župnika Kjačiča.

Ko je ob določeni uri dospel nadškofijski avto, so se prevzvišenemu poklonili številni duhovniki in truma vernikov. Cerkev je bila natrpana. Doma so ostali le zapeljanci in kukali skozi okna, kaj se dogaja okoli cerkve.

Nadškof je že v začetku odkrito povedal, zakaj je prišel v Kozco. Dejal je, da je kizijska zadeva umetno uprizorjena in da se cerkvena oblastva ne bodo dala šlepiti ali ustrahovati od nikogar. Stvar pojde po zakoniti poti naprej, ne glede na muhe nekaterih zapeljancev. Nadškof je prišel v vas, da z lastnimi očmi vidi, kako velika večina vernikov spoštuje gospoda Kjačiča, ki je bil na praznik Vnebovzete ustoličen kot prvi župnik novoustavljene župnije Sv. Egidija v Kozci. Lepo se je tudi zahvalil družini, ki je odstopila hišo novemu župniku.

Medtem so orožniki iztaknili ključce žup-

nišča in sporočili nadškofu, da je stavba odprta. Nadškof je v spremstvu g. dekana iz Sempetra šel pogledat župnišče, ki so ga bili medtem že zasedli boldarinovci. Tem ljudem je nadpastir povedal, da bodo odgovorni za vse listine župniškega urada in za vse cerkvene predmete, ki so tam spravljene. Tedaj se je opogumil neki voditelj »boldarinovcev« ter nadškofu razložil, da so vaščani proti župniku Kjačiču, ker je škofija odstranila duhovnika Italijana ter ga nadomestila s Slovincem. Izrazil je željo, da bi se Boldarino zopet vrnil v Kozco. Nadškof pa je odločno odgovoril: »Gospod Boldarino se bo moral vrniti domov, oziroma v škofijo Forlì, kamor spada; gospod Kjačič pa je Italijan, kakor ste vi«. Te besede so silno poparile boldarinovce, ki so se nato umaknili v svoje hiše.

UKVE

Pri nas imamo toliko psov, da se lotevajo že ovac. S tem povzročajo seveda škodo zvinorejcem. Lahko si predstavljamo, koliko divjačine so že ugonobili! Škoda je predvsem mladih srn, ki so v okras naših gozdov ter veselje lovcev. Očitno je, da mnogi nimajo psov zato, da bi jim varovali domove, saj imajo celo pristne volčjake, ki po mili volji tekajo po vasi in gozdovih. Zato je čisto prav, da so prejeli gozdni čuvaji in lovci stroga navodila, naj brezobzirno ubijejo vse pse, ki niso v redu z lovskimi predpisi. Lastnike takih psov pa lahko zadenejo tudi znatne denarne kazni in morali bodo tudi poravnati škodo, ki so jo njihovi psi povzročili.

Trpljenje v črni zemlji

Ena najhujših rudniških nesreč v tem stoletju, ki je 8. avgusta v plamenih in dimu zadušila 269 rudarjev v premogovniku Marcinelle v Belgiji, odkriva sliko o trpljenju rudarjev v črni zemlji.

V Belgijo hodijo v rudnike tudi naši ljudje iz Beneške Slovenije in celo iz Jugoslavije. V belgijskih krtinah riže za premogom skoro 3000 mož iz Beneške Slovenije. Rižejo in rižejo, dokler se ne prerijejo do smrti...

SILIKOZA

Neka bolezen, ki preži na rudarje v premogovniku, je zanje bolj nevarna kot pa poplave in ogenj tam pod zemljo. Naši ljudje imenujejo bolezen »minatorsko bolezen«, znanstveno ji pa pravijo »silikoza«. Ta se po več letih loti vsakega še tako krepkega rudarja v premogovniku in je pravi strah črne zemlje. Nastaja pa s tem, da delavci vdihavajo premogov prah. Odkar imajo nove vrtalnike, je ta prah še drobnejši kot sipa in se nabira v pljučih, v grlu, v nosu. Govoril sem s premogarjem, ki je delal prav v Marcinelle, kjer se je sedaj zgodila nesreča. Ko so prihajali delavci iz jaska — mi je pravil —, so na prostem nekateri tudi po celo uro pljuvali črni sluz. Nekaj mesecev se še lahko odkašljejejo, toda časoma se zapro kanali v pljučih in se kakor zabetonirajo. Tako nastane silikoza ali kamen na pljučih.

Prah razjeda pljuča in bolnik s časom pljuva kri in celo koščke pljuč. Silikozi se pritaknejo navadno še drugi znaki: otečejo

noge in trebuh in večkrat pobere smrt može v najboljših letih. Nekateri se vračajo bolni domov. Blizu Vidma je celo posebna bolnišnica za silikozne rudarje; ondi shirajo, potem ko so dali gospodarjem rudnikov — svoje življenje.

SOCIALNO ZAVAROVANJE

Človek bi mislil, da v našem stoletju socialnih pridobitev podjetja obolemu rudarju, kaj priskočijo na pomoč. Toda tudi tu vidimo, kako je v našem času pogostoma socialni napredek le bolj na papirju. Preden dobi delavec v Belgiji zdravniško potrdilo, da je invalid, mora dokazati, da je 7 do 8 let že na delu v premogovnikih, sicer ne dobi pokojnine. Določeno je takole: rudar do 40 let starosti je moral 10 let kopati v rovih, če naj dobi pravico do pokojnine zaradi invalidnosti od silikoze. Mož 50 do 54 let starosti je moral pa kopati celih 18 let. To se pravi, da mu priznajo invalidnino šele takrat, ko se mora pripravljati na smrt. Pravico do starostne pokojnine si pa pridobi zdrav rudar šele po tridesetih letih dela v jami, kjer je večasih tisoč metrov pod zemljo vihtel kramp ali leže na hrbtu delal. Kdor učaka tako pokojnino, je res korenina.

KAKO ŽIVE?

Neki delavec, ki je to trpljenje prenašal več let, mi je dejal, da bi se raje šel bojevne v črne jave. Pomanjkanje in brezposelnost doma bosta pa na žalost še vedno

vat s tujsko legijo v Afriko, kot pa da se gonila nesrečnike v osrčje tuje zemlje.

Prav tam v Marcinelle zasluži delavec povprečno 250 frankov dnevno. Mesečna plača bi torej znašala povprečno do 80.000 lir. Lep denar bi kdo rekel, toda kdor ima družino in si najame stanovanje, mora plačati mesečno okoli 30.000 lir. Kaj ostane potem za hrano in ostalo, si lahko mislimo. Kdor pa je pustil ženo in otroke doma in jim skuša vsaj po 15.000 lir mesečno pošiljati, si mora pritrgovati od ust. Zdravniško so ugotovili, da bi moral rudar porabiti dnevno 4000 kalorij, če se hoče ohraniti pri moči in zdravju. Večina delavcev nedomačinov v belgijskih rudnikih pa s težavo pride do 2000 kalorij.

Na ta način gine zdravje in življenje možem, ki za trdo skorjo kruha kopljejo drugim zaklade iz zemlje.

T O V A R N A

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje it d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Premajhna skrb slovenskih založb za nova slovenska dela

Eno izmed zelo redkih izvirnih slovenskih pripovednih del, ki so izšla letos pri slovenskih založbah, je povest Miška Kranjca »Čarni pasmeha«. Z njo je hotel Miško Kranjec spet napisati tipično povest iz svojega Prekmurja, brez vmešavanja politike in velikih tez. To se mu je tudi posrečilo in zato je ta zgodba pristranejša in boljša kakor večina tistega, kar je objavil Miško Kranjec po vojni. V povesti, ki je napisana v prvi osebi, pripoveduje postarni prekmurski podžupan učitelj žalostno zgodbo nezakonskega otroka, ki je moral zaradi brezčarnosti tistih, ki bi ga morali imeti radi, umreti. Knjigo je lepo ilustriral s prekmurskimi motivi slikar Lajči Panju, izdala pa jo je Mladinka knjiga v Ljubljani.

Iz napovedi o novih izdajah na večjih slovenskih založbah, ki smo jih brali v časopisih, je razvidno, da imajo za letošnje leto v načrtu le še po dvoje ali troje izvirnih slovenskih del in še to največ pesniške zbirke. Ker je tudi doslej izšlo zelo malo novih pripovednih del, se ni mogoče izogniti zaključku, da bo letošnja knjižna žetev izvirnih knjig v Sloveniji še bolj pičila kakor vsa prejšnja leta. Pravzaprav bo naravnost katastrofalno pičila.

Kaj je temu krivo? Ali pisatelji tako malo pišejo, ali pa založbe nočejo objavljati njihovih del? Rekli bi, da oboje. Res je namreč, da se je znošilo slovensko pripovedništvo v hudi k izi, predvsem vsebinsko. Pisatelji menda ne vedo, o čem naj pišejo. Motivi iz vojne se jim zde že preveč izrabljeni in nekoliko preživeli. Lotevajo se jih le še začetniki. Drugi vedo, da bi morali napisati res nekaj odličnega, če bi hoteli, da bo imela stvar neko trajno veljavo zaradi dosedanje inflacije take literature. Vedo pa tudi, da se dajo take stvari bolje naricati iz neke večje časovne oddaljenosti. Za sodobne motive pa ne najdejo pravega prijama. Tisti, ki so to poskušali, n. pr. Miško Kranjec v nekaterih svojih romanih iz zadnjih let, se jim je ponesrečilo. Dela so se jim izrodila v tenečno literaturo z vsiljivim propagandnim poudarkom. Seveda bi bilo dosti snovi iz sodobnega dogajanja na Slovenskem in v zamejstvu, a pisatelji se obnavljajo svobodno oblikovati snov, ki se jim ponuja, ker se — upravičeno ali ne — boje negativnih kritik in obzobe s strani preveč vnetih političnih ocenjevalcev. Ta strah leži kot mora nad pisatelji.

Kljub temu pa nekateri pišejo, saj vedno spet slišimo: »Ta je dokončal roman, oni ga piše, ta ga ima že davno napisanega«. A obojavljajo se predčrti svoja dela založbam, ker se boje, da jih bodo odklonile iz ideoloških ali kakršnih koli razlogov, ki z umetnostjo nimajo mnogo opavi. To vedo iz izkušnje, ker se je to res že večkrat zgodilo.

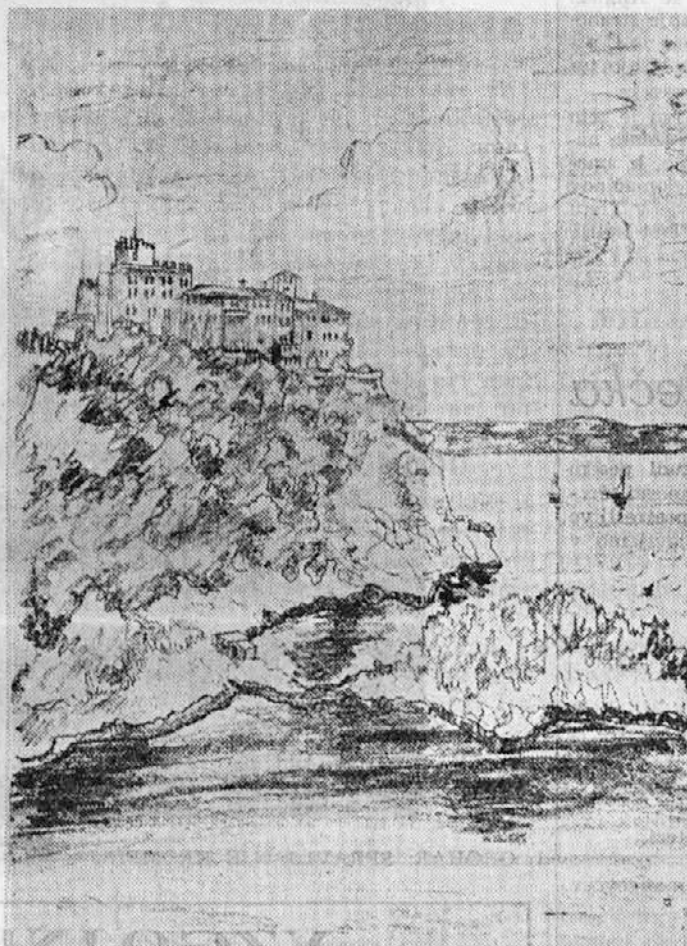
Tudi zdaj je znano, da leže pri nekaterih založbah že dolgo časa rokopisi novih romanov, a jih založbe niti v drugi polovici letošnjega leta še ne mislijo objaviti. To dokazuje, da nosijo tudi založbe svoj del krivde za tako malo število novih izvirnih slovenskih del, ki prihajajo na knjižni trg. Nekoliko se lahko izovarjajo na preobremenjenost tiskarn, katerih naprave so že zelo zastarele in izrabljene. A v glavnem je pripisati krivdo premajhni skrbi odgovornih ljudi pri založbah za izvirno slovensko lepo knjižico. Važnejši so jim go-potarski in ideološki razlogi kakor pa število in kvaliteta izvorne knjige. Da izgovor na preobremenjenost tiskarn ne drži v toliki meri, kot bi rad kdo prikazal, dokazuje tudi dejstvo, da izhaja zelo veliko prevodov iz tujih književnosti, medtem ko za izvirna dela ni mesta v tiskarnah. Skoro vsak mesec izide kakih deset preve-

HUDA CENZURA

Filmski režiser Luigi Zampa je pripravil film »Anni felicia«. Uadna cenzura je pa jim za tuje države prepovedala, češ da nudi napačno sliko o razmerah v Italiji. Ko so režiserja vprašali, kaj tako hudega film prikazuje, je odgovoril, da slika same resnične stvari: slabo birokracijo, nezadostno plačane profesorje in učitelje ter bivše fašiste, ki so zopet prilezli na svetlo in se poastli važnih mest v državi. Na koncu pristavlja, da ni kje na luni dobil snov za vsebino filma, ampak v Italiji.

denih romanov in drugih knjig, v i tem času pa ne natisnejo morda niti ene iz i ne slovenske pripovedne knjige. Ta dejstva bi mora vzbudi i zaskrblenost tako pri vodilnem o ebju založb kot pri pisateljih samih, vendar pa na dmo o tem le malo odmeva po časopisju, čeprav je problem dovolj hud. Kajti če Slovenci še obstajamo in smo se uveljavili kot narod v družini evropskih narodov, smo se bolj s knjigo kot s pestjo.

Ljubitelj slovenske knjige

MIHA MALEŠ: DEVINSKI GRAD

KONCERT PIANISTKE BRATUZEVE

Pred kratkim je znana goriška pianistka Damjana Bratuževa imela uspeh umetniški koncert v Kopru. Na sporedu so bile skladbe od klasičnih mojstrov dunajske šole Mozarta in Schuberta, preko predstavnika glasbenega rokoka Françoza Rameauja in čustveno razgibanega romantika Liszta do polifonskih glasbenih impresij Françoisa Debussyja. Program je obsegal tudi domače istrske motive (ržaškega skladatelja Karla Pahorja in južno-ameriške ritme predstavnika sodobne francoske glasbene ustvarjalnosti Dariusa Milhauda.

Prava pestrost sporeda je omogočila Bratuževi, da je pokazala svoje znanje. Občinstvo je bilo pitetno presenečeno zaradi nene izbršne tehnike in njenega tenkega, subtilnega posuha za interpretacijo raznih glasbenih slogov in obdobj. Za i s kratkimi, a izrazitimi Debussyjevimi in Milhaudovimi skladbami ter Pahorjevim delom je umetnica vzbudila navdušeno priznanje.

BORUT ZERJAV NA OBISKU V N'ŠEM MESTU

Iz Pariza je prispel na obisk v naše mesto g. Borut Zerjav, eden najzvednejših slovenskih publicistov v zamejstvu. V Trstu je znan kot sourednik bivše revije »Stvarnost«, pa tudi po svojem sodelovanju pri kulturnih oddajah tukajšnja slovenskoga radia.

V Trstu se mudi skupaj z ženo, ki je Poljakinja. Ostala bosta tu do prvih dni prihodnjega meseca.

Černigojeva razstava v Kranju

Slikar Avgust Černigoj je prenesel 15. t. m. razstavo svojih slik, ki jo je priredil v Ljubljani, v govenjsko središče Kranj. V Ljubljani je vzbujala razstava veliko pozornosti, zlasti v umetniških krogih, ker je le malo umetnikov v Sloveniji šlo tako daleč v surrealizem kot Černigoj.

Na razstavi v Kranju je zastopani o'ji, akvareli, grafikami in risbami. Baje bo prenesel nato razstavo še v nekatera druga slovenska mesta, predvsem v Maribor.

Zeleti pa je, da bi v prihodnji sezoni tudi v Trstu priredil razstavo, ker tu že dolgo nismo imeli priložnosti videti večjega izbora njegovih del.

M.

Mrtva sezona

Letošnja poletna slovenska kulturna sezona v našem mestu je nenavadno mrtva. Se vsako letoje smo doželi veliko pomembne šok kulturno prireditve, n. pr. kako gledališko predstavo našega Slovenskega narodnega gledališča na stadionu in gostovanje kake folklorne plesne skupine iz Jugoslavije ali celo gostovanje ljubljanske Opere. Lani so razgibale poletno sezono tudi take velike ljudske kulturne prireditve, kakor je bila proslava stoletnice šoke v Borštu.

Če ti ne bilo slovenskega katolškega tabora na R. pentabu b lahko rekli, da smo o' ali letošnje poletje brez vsakršne pomembne šok kulturne prireditve. Slovensko narodno gledališče je podaljševalo svojo sezono do srede poletja z gostovanjem v oblikih valet, a uprizorjalo je samo stvari z letošnjega in lanskega repertoarja. Nekatera prosvetna društva v okolici priredijo od časa do časa kak koncert pevskih zborov, a naš opajo skoro vedno isti zbori in s programi, ki se med seboj komaj razlikujejo.

Uramo da bo to mrtvilo s koncem poletja končano in da bo nova sezona tem živahnejša. Slovensko narodno gledališče je že objavilo načrt svojih predstav v prihodnji sezoni, ki je precej pester in zanimiv. Obzega »Sagrok«, izvirno in verjetno še nikoli uprizorjeno delo rojarskega rojka, pokojnega Rada Pragara. Nušičeve »Zalužce ostale«, Čehova »Uivca«, Katajeva »Kvadrant urogas«, Haškove »Dobrega vojaka Svejka«, Coldonijevega »Lažnika«, Giradouxovega »Amphitjona 38«, Salacrujevo »Smešno zgodbo«, Andersovo »Čaj in simpatija«, Steinbeckovo »Divji plamen«, Woukovo »Zadevo Č.ine«, O'Neillovo »Strast pod bestjo«, Patrikovo »Vročo kri«, Lorcov »Dom Bernarda Albe« in Filzovo mladinsko igro »Srebrna lilija«.

Poleg tega je objavilo gledališče še rezervni seznam del, ki tudi pridejo v poštev za uprizoritev nameso tega ali onega dela v prvem seznamu. S tega drugega seznama bi si želeli zlasti uprizoriti »Vino«. Imenovala se bo »Vinograd rimske cesarice« po in dober pisatelj ter dramski avtor, a je po krivici odrinjen kar nekam v pozabo.

E.

***

»VINOGRAD RIMSKE CESARICE« V NOVEMBRU

Kot smo zvedeli, bo izšla zbirka novel Lojzeta Rebulca v novembru pri mariborski založbi »Obzorja«. Imenovala se bo »Vinograd rimske cesarice«, po eni izmed novel v zbirki. Skoro vse novele so zajete iz življenja na našem Kraju in med njimi je tudi nekaj novih, ki niso bile še nikjer objavljene.

***

V začetku septembra bodo začeli snemati nov slovenski film, ki se bo začasno imenoval Ljudje in luči. To bo žalostna ljubljenska zgodba, ki se dogaja pred sto leti ob morju med tujcem in ondoto domačinko. Delo bo režiral Igor Pretnar, ki ga poznamo kot dramskega režiserja in po filmu Na valovih Mure.

Kdo daje drugim nauke o demokraciji...

Dovolite mi, da dam v tem dopisu izraza svojemu začudenju nad angleško hinavščino, ki se je ponovno razodela v zadevi Sueškega prekopa. Ne bi rad ponavljal znanih stvari, vendar opozajam na nekaj značilnih dejstev, ki dokazujejo, kako pojmujejo demokracijo tisti, ki je imajo vedno polna usta in ki tako radi delijo nauke o njej drugim.

Kadar so kje za železno zaveso zaprli kakšnega škofa, so vsi angleški listi protestirali in angleška javnost je obsodila dejanje komunističnih oblastnikov. Ko pa so angleška oblastva na Cipru internirala tamkajšnjega nadškofa, se niso angleški listi nič razburjali. Prav tako angleški listi še zdaj pretakajo solze za ubitim stalinovskim knjižnikom Berijem, nič pa jih ne peče smrt dveh mladih Ciprčanov, ki so ju nedavno obesili, ker sta bila kriva samo tega, da sta se borila za svobodo svoje domovine. Če oblast v komunističnih državah ali kje na Srednjem vzhodu zapre večje število ljudi, se Angleži zgražajo in pišejo o strahovladah. Ni pa zanje strahovlada, če njihovi ljudje zapirajo in srh j j o C p čane, obglavljajo Malajce in množično pobijajo ter preseljujejo Kikujce v Keniji.

Dokler so bili Angleži še v Trstu, se jim je zelo mudilo priključiti mesto, ki je bilo po Združenih narodih že priznano za samostojno državo, k »madrepatriji«, četudi je bila večina pravih domačinov proti temu. A isti angleški guverner, ki je v Trstu kot papagaj ponavljal, da je treba vrni i Trst Italiji,

si zdaj v Hong-Kongu prizadeva, da bi preprečil vrnitev tega mesta kitajski »madrepatriji«, četudi je 99% prebivalcev Kitajcev in je velika večina za priključitev mesta h Kitajski, od katere ga ima Anglija samo v »najemu«. Tudi Cipra se jim nič ne mudi vrniti »madrepatriji« Grčiji, četudi je štiri petine Ciprčanov odločno za to.

Če bi Sovjetska zveza poslala svoje bojne ladje — recimo nad Finsko ali Turčijo, da ju ustrahuje zaradi kakšnega kanala — bi Angleži vpili na vse grlo o sovjetski napadalnosti. Da pa sami pošiljajo ladje in padalce v Sredozemlje pred vrata Egipta, da bi ga ustrahovali, se jim zdi čisto v redu.

Lahko bi našel še precej takih primerov, a mislim, da ti zadostujejo. Povedo nam, da Anglije v tržaškem vprašanju ni šlo za uveljavljanje demo-

kratičnih načel, ampak za neko kupčijo in da so demokratični samo tam, kjer ne gre za njihove sebične koristi. Taki učitelji demokracije so se nam pristudili.

Vaš bralec

D. P.

SLOVENSKA SLOVNICA

Po znanih Breznikovih slovnica, katerih zadnja priredba je izšla leta 1947, Slovenci nismo imeli nove slovnice. To pomanjkljivost je popravila zdaj Državna založba Slovenije, ki je izdala novo slovnico. Sestavili so jo Bajec, Rupel in Kolarič.

KNJIŽNA RAZSTAVA

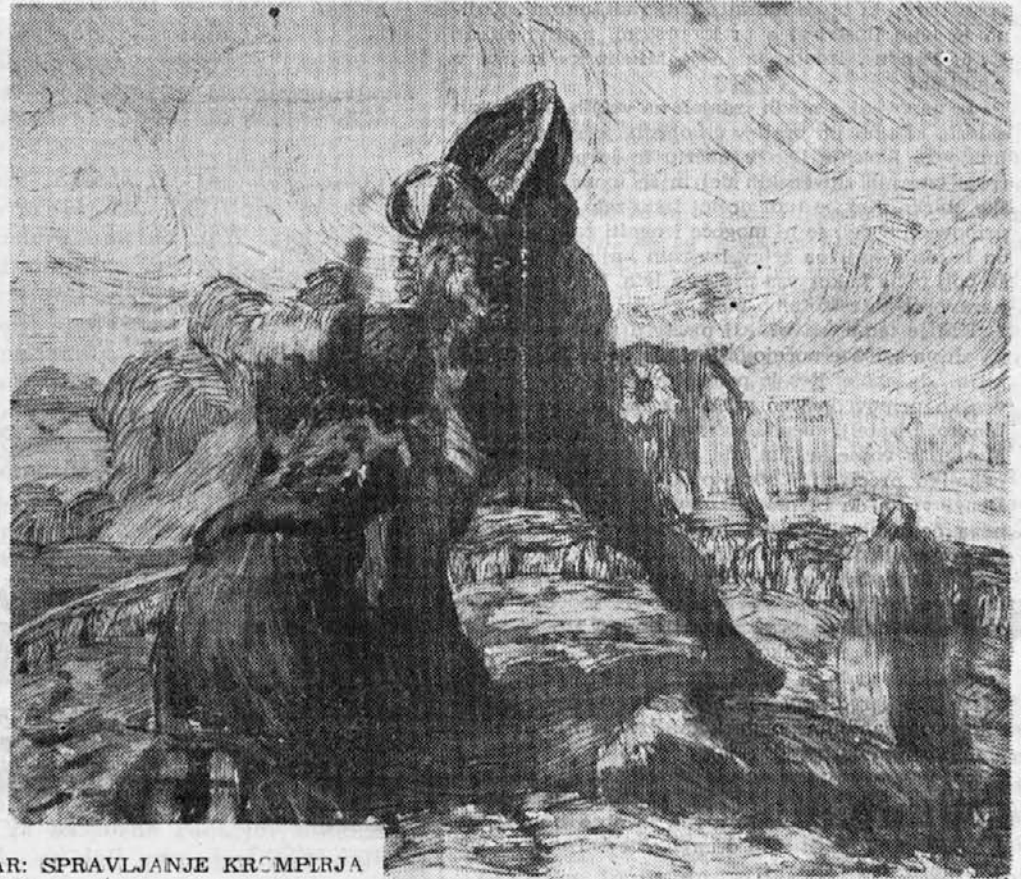
V Zagrebu so pred dnevi otvorili mednarodna knjižna sejem. Razne države so razstavile nove izdaje knjig. Odslej se bo ta kulturna razstava vsako leto ponavljala.

Molitev malega črnega dečka

Nedavno tega smo v recenziji Gruber-Bencove revije »Umana« omenili med drugim tudi pesem »Molitev malega črnega dečka«, ki jo je spesnil črški pesnik Guy Tirolen. Zaradi njene pretresljive vsebine ter izredne lepote jo danes objavljamo v slovenskem prevodu.

Ljubi Bogec, kako sem truden.
Od rojstva sem truden.
In toliko sem že prehodil, odkar je petelin zapeč,
in strma je pot, ki pelje v njihovo šolo.
Ljubi Bogec, nočem več hoditi vanjo.
Stori, prosim Te, da ne bom več hodil.
Rad bi z očetom veslal po bistri vodi,
ko se krije še noč v tajnstvenih gozdovih,
kjer blodijo duhovi, ki jih zarja prežene.
Rad bi brodil bos po rdečem prahu na stezi,
po vročem prahu v opoldanem soncu,
rad bi zaspal opoldne ob vznožju polnih mangovcev
in se p etudil,
ko zamuka tam doli sirena belcey
in ko Tovarna
na morju sladkornega trsa
kot zasidrana ladja
izbruha na po je svojo črno posadko...
Ljubi Bogec, nočem več hoditi v njihovo šolo,
stori, prosim Te, da ne bom več hodil.
Pravijo, da mi črnčki moramo hoditi vanjo,
da postanemo podobni
gospodom v mestu,
odličnim gospodom.
Toda jaz nečem postati tak,
tak mestni gospod,
tak odlični gospod.
Rajši bi se potepal ob sladkornih tovarnah,
kjer so polne vreče,
polne vreče sladkorja, rjavega kot moja koža.
Rajši bi ob uri, ko mesec ljubeče
šepeče sklonjenim kokosovim palmam,
poslušal hripavi glas starca v temi, ki kaži
in baja povesti o Zambi in botrčku Zajčku
in še mnoge druge stvari,
ki jih v knjigah ni.
Veš, črnici se morajo že tako toliko mučiti.
Zakaj bi se morali še učiti iz knjig
o stvareh, ki prav nič ne spadajo k nam?
In zares je preveč turobna njihova šola,
turobna kot go podje v mestu,
kot odlični gospodje,
ki ne znajo več plesati zvečer v luninem svitu,
ki ne znajo več hoditi bos,
ki ne znajo več ob večerih praviti povesti.
Ljubi Bogec, nočem več v njihovo šolo.

Guy Tirolen

I. GROHAR: SPRAVLJANJE KROMPIRJA

VZGOJNI KOTIČEK

Najmanjši kos

»Če si kam povabljen in ti ponudijo na pladnju okusna in dobra jedila, ne sezi poželjivo po največjem kosu, temveč vzemi najmanjšega! Tako se obnašajo povsod olikani in vzgojeni ljudje.«

»Zakaj naj tako ravnam?« — ugovarja deček. »Ali zato, da ostane več drugim? Kdor prej pride, prej melje. Čemu naj bi ravno jaz jemal najmanjši in najslabši kos?«

Zato, da dokažeš, da nisi požrešen in pohlepen. Ljudje naj vidijo, da ne misliš samo nase, ampak tudi nanje. To je pravi smisel tega pravila olike.

Res je, da je najboljši kos najboljši, — kdor ga dobi, je lahko vesel, vendar to veselje kmalu mine. Ko zgine jed v želodcu, si po nekaj minutah nanjo pozabil, vtis o tvoji dobri ali slabi vzgoji pa v ljudeh ostane. Tvojega obnašanja ne pozabijo. Lepi običaj pri jedi ima pa tudi svoj globlji socialni smisel.

Koliko ljudi je na svetu, ki vse življenje ne delajo drugega, kot da gledajo le na to, kako bi se grabili največje in najlepše kose. Prav malo jih briga, če drugim ne ostane nič ali premalo. Glavno je, da so oni siti, drugi so lahko lačni. Vse svoje dni odtravajo s komolci bližnjega od sebe in silijo brezobzirno naprej proti skledi. Obnašajo se kakor živali, ki renčijo, se med seboj grizejo in ko jejo za kos mesa.

To je sloj grabežljivcev in izkoriščevalcev, katerih prihaja veliko zla na človeško družbo. Koliko krivic in bed so že povzročili s svojo pohlep-

nostjo! Koliko uporov in revolucij! Cim več imajo, tem več hočejo imeti. Nikdar jim ni dovolj; nenehno grabijo in spravljajo na kup več, ko potrebujejo zase in družino.

Le opazuj obraze skopuhov in požrešnežev! Na zunaj so lahko prijazni, navadno se celo sladkobno smehljajo, toda od časa do časa preblisne njihova lica izraz pohlepne živali, oprezujoče na svoj plen. Tedaj udari na dan njihova hladna računajoča surova priroda. Ljudje to čutijo in jih ne marajo, če le morejo, se izogibajo njihove družbe. Tako spreminja sebična grabežljivost malo po malo ljudi in njihove značaje in obraze.

Oderuhi menijo, da so bogati in spoštovani, a so v resnici reveži.

Opazuj istočasno resnično dobre, darežljive in v srcu skromne ljudi! Okoli oči, ust in po vsem obrazu dobe poteze, ki vzbujajo zaupanje in naklonjenost, kjerkoli se prikažejo. Okrog sebe širijo prijetno in toplo ozračje.

Za vsako svar na svetu je potrebna vaja. Vežbaj se torej že od mladih nog v ljubezni in skrbi za bližnjega. Med take drobne vaje spada tudi, da sežeš, kadar ti kaj ponujajo, po najmanjšem kosu in prepustiš lepšega drugim. S tem ne boš postal le olikan človek, temveč boš pomnožil v sebi skrivnostno duhovno moč, ki se bo zrcalila na tvojem licu in naredila tvoj obraz prikupen in privlačen, ne pa živalski, kakor ga imajo pohlepni sebičneži. To pravilo vljudnosti in skrbljivosti do bližnjega spoštuj že zavoljo tega, da bo tvoj obraz lepši!

GOSPODARSTVO

RDEČA DETELJA ALI INKARNATKA

Od srede avgusta do srede septembra je najugodnejša doba za setev te zlahkne krm-ske rastline, ki nam da izborno krmo prav v času, ko so seniki že skoraj prazni, zemljišče pa je tedaj godno za setev koruze. Inkarnatko (ruso travo) sejemo laliko po žitu, po krompirju in sploh na vseh njivah, kjer smo že spravili prideleke.

Če pa hočemo imeti obilno košnjo, moramo zemlji pognojiti: dobri so hlevski gnoj in umetna gnojila. Najprimernejša so sestavljena umetna gnojila, kot na primer »S. Gobain« ali »P. K. N.«. Teh gnojil raztrosimo na vsakih 1000 kv. m (okoli četrtnina ujive) po 30 kg. Zemljišče pognojimo pred oranjem ali pa preden smo ga pobrali.

Za vsakih 1000 kv. m potrebujemo 2.50 kg čistega semena detelje inkarnatke. Mnogo boljše krmo pa dobimo, če sejemo inkarnatko skupno z ovsom, ječmenom ali ržjo. Zelo priporočljiva je tudi naslednja mešanica: vsakih 1000 kv. m posejemo z 1.50 kg laške ljujke, 2 kg detelje inkarnatke in s 3 kg grašice. Če je vreme ugodno — pravčasno vlažno — dobimo prvo košnjo že sredi jeseni, drugo obilnejšo pa spomladi.

Detelja inkarnatka je pa res izborna krma, le če je sveža. Ko se posuši, izgubi mnogo na svoji dobroti. Zato bi jo kazalo sejati vsaj v dveh obdobjih, to je v razdobju kakšnih 10 do 15 dni, in sicer vsakokrat na posebno parcelo.

SO VINOGRADI OPLETI?

Plevel letos kar divja in krade trtam redilne snovi. Plevel, ki raste pod trtami in pod grozdem, povzroča razvoj peronospor in oidija. Zato mora vinogradnik paziti, da pod trtami ni plevela. V ta namen je potrebno vzeti v roke najprej koso, potem pa orodje za pletev. Kdor je dovolj mehaniziran, bo vrste med trtami preoral in potem z motiiko oplel, česar ni stroj opravil.

SE ŽE PRIPRAVLJAŠ NA TRGATEV?

Čez dober mesec bodo nekateri že trgali. Ali boš imel tedaj že pripravljeno posodo za nabiranje grozda in kipenje sladkega mošta? Ali so sodi v redu? Morda so kisl ali plesnivi! Prihodnjic bomo priobčili nekaj navodil, kako se taki sodi popravijo.

RAZKUŽI ŽITO!

O tem smo že pisali. Nikakor ne smeš čakati, da se črvi zaredijo! To moraš preprečiti. Bodi pa prepričan, da se bodo črvi gotovo zaredili, če ne primešaš med žito takih sredstev, ki onemogočajo razvoj škodljivcev (Geigy 33 ali ceregamma).

CEPLJENJE PARKLJARJEV PROTI SLINAVKI

izvajajo v Jugoslaviji v vseh obsejnih vaseh blizu blokov v Italijo. S tem hočejo preprečiti razširitev slinavke, če bi se morebiti pojavila v naših krajih. V Italiji imajo namreč vedno kakšno žarišče slinavke. Tako je bilo 30. junija, po uradnih podatkih, znanih v Italiji 367 ognjišč v 218 občinah a ne v naših krajih.

Na Sardiniji 80 % čebel uničenih

Na Sardiniji je bilo čebelarstvo precej razširjeno. Čebelarili so seveda bolj po starem, to je večinoma v drevesnih panjih. Že

pred leti pa se je začela širiti na čebelah pršičavost, zaradi katere je dosedaj pomrlo najmanj 80 odstotkov čebel. Pršičavost povzroča neka zelo majhna živalica, tako imenovana Vudova pršica (acarapis Woodi), ki sesa čebelino kri. Pršice se vrinejo v oprsne vzdušnice (dihalnice) mladih čebel. Napadene čebele navadno umrejo v dveh tednih.

L. 1954 je avtonomna vlada za Sardinijo izdala poseben zakon za pobijanje čebelinih boleznih ter za pospeševanje čebelarstva, toda do sedaj ni bilo nobenih uspehov.

HOOLANDSKA ŽIVINA JE ZDRAVA

Mnogi italijanski gospodarstveniki so ostro nastopili proti uvozu plemenske živine, posebno iz Holandije, češ da tamkajšnji živinorejci prodajajo v Italijo samo manjvredne živali, posebno tiste, ki bolehalo za jetiko. Holanci niso mogli seveda mirno prenesti tega očitka. Na mednarodnem kongresu za nalezljive živinske bolezni v Parizu (14. do 19. maja 1956) so holandski živinozdravniki izjavili, da je pri njih vsa živina zdrava in da sta tako jetika kakor slinavka popolnoma izginili. Kaj pa pri nas? Primernege, učinkovitega zakona ne poznamo.

MLEKO PRIHAJA V MODO

Sodeč po pisanju ilustriranih tednikov in po izjavah italijanskih lepotic, nastaja v Italiji nova mlečna moda: pri popoldanskih sprejemih pijejo kisl mleko (joghurt), mleko s čokolado ali pa ohlajeno, zavreto mleko.

Kljub temu pa je v Italiji srednja uporaba mleka zelo nizka, posebno v južni Italiji, kjer v marsikaterem mestu ne popijejo niti 10 litrov mleka na leto na glavo. Ker pa je v Italiji mlečna proizvodnja znatna — letno okoli 80 milijonov q — in se že nekaj

Sportni pregled

KOLESARSTVO

V Namurju in ne v Chaletou, kot so pričevali, se je zaključila dirka po Evropi. Začelno je zmagal hitri, spretni in vztrajni Francoz Riviere. Kolesarji in številno pramstvo so gusili za seboj ceste Jugoslavije, Italije, Avstrije, Nemčije, Francije in Belgije. Povsod sta dirkače mučila vročina in cestni promet, ki sta še bolj poostrila že tako naporno dirko, čeprav so gledalci kolesarje navdševali in bodrili. Vsak dan so različni dirkači izvajali o tre napade, da bi si pridobili prednost, ki bi jim ozneje koristila. Prvo rumeno-ozna majico je dobil Riviere, ki jo je moral oddati že v naslednji etapi Avstriji Christianu. Ta jo je nosil le malo časa, nakar jo je obkrel Fallarini. Italijanom ni uspelo zmagati, kot so upali, toda niso odšli praznih rok, saj so zmagali kar sedem etap in s tem pokazali veliko premoč. Zmagovalci etap so: Fallarini, Falaschi, Uliana, Ferlenghi, Tognac in Gervasoni. Od Francozov je dvakrat zmagal Riviere, enkrat sta zmagala Nizozemec Van Est in Rumun Dumitrescu. Francozi so zelo pametno vozili. Uspelo jim je zmagati v lestvich posameznikov, moštev in plezalcev. Poleg Riviere se je po etno odlikoval mali Rohrbach. Najbolj pa so presere ili Avtrijci, ker so se izkazali za izredno bojevite in izborne dirkače. Durlagher, Mascha in posebno Christan zaslužijo vso pohvalo. Jugoslovani so se dobro odrezali, kljub temu, da se še ne morejo kosati s dirkači z Zahoda. Castano se je uvrstil Petrovič; tudi rovinec Levacič se je v prvih etapah presenetljivo uveljavil. Od Belgijcev, Nizozemcev in ostalih zahodnih dirkačev, ki so skoro vsi postopno odpadali, smo kaj več pričau-

let pritožujejo zaradi slabe prodaje sira, skušajo pitje mleka še bolj posplošiti in v ta namen ga marsikje delijo tudi šolskim otrokom.

IZREDEN JUNEC

Chianinska goveja pasma, imenovana po dolini reke Chiana in razširjena v pokrajini Florenci, Arezzo in deloma Perugia, daje najbrž največja in najtežja goveda na svetu, saj niso redke celo 1.800 kg težke živali. Ta pasma je predvsem za meso in živali se razvijajo zelo hitro, kot kaže primer junca št. 247, ki je bil prodan 2. junija 1956 na semnju v Folignu in isti dan zaklan. Ko je prišel 28. oktobra 1954 na svet, je tehtal 45 kg. Ko je bil star 3 mesece, je tehtal 305 kilogramov, pri 6 mesecih 650, pri 18 mesecih 955 in na dan zakola 991. Dnevni prirastek je znašal 1 kg in 623 gramov.

BRUCELOZA ALI BANGOVA

BOLEZEN NA TOLMINSKEM

je že skoraj popolnoma izginila in sedaj bodo na Tolminskem zopet dovoljeni živinski sejmi kakor tudi kupčija s plemensko živino. (Bruceloza — kužna prezgodnja otelitev.)

MILIJARDO LIR VREDEN KONJ

Dne 21. julija t. l. je bila v Ascotu blizu Londona konjska dirka z zelo visokimi nagradami. Prvo nagrado si je priboril »Ribot«, konj italijanske vzreje, drugo pa »High Veldt«, katerega lastnica je angleška kraljica Elizabeta II. »Ribot« se je rodil l. 1952, udeležil se je 14 dirk in si vsakokrat priboril I. nagrado. V celoti je zbral 120 milijonov lir nagrad. Sedaj ga mislijo uporabljati samo za plemo. Po zmagi v Ascotu so ponudili Amerikanci lastniku nad poldrugi milijon dolarjev ali okoli eno milijardo lir. Širša javnost še ne ve, ali je prišlo do prodaje in pod kakšnimi pogoji. Takoj drugi dan po tekmi so ga naložili v letalo in ga prenesli v Italijo, potem pa s posebnim avtobusom z letališča v hlev.

koval. Izmed udeležencev z Vzhoda je edino Dumitrescu uspelo odnesti eno zmago. Dirkači so sami uvideli, da je med njimi in ostalimi kolesarji prevelika vrzel, ki je nastala zaradi pomanjkanja mednarodnih športnih stikov. Organizatorji namreč niso avto priredili dirko tudi prihodnje leto; ena etapa bo morda tudi v Trstu. Vzhodni kolesarji pa so izrazili željo, naj bi etape ne bile tako naporene.

Končala se je tudi dirka po N zozem ki, ki je bila zgolj zadeva Belgijcev in zmagovalca Van Looya. Neznani francoski kolesar P. Pein pa je žel uspeha na dirki po Zahodni Franciji. Vsi dirkači se sedaj vestno pripravljajo na svetovno prvenstvo, ki se bo začelo v soboto na Danskem. Novinarji ugibajo, kdo naj bi bil končni zmagovalec in navajajo naslednja imena: Van Looy, Van Sterbergen, Schute, Poblet, De Buyne, Deryhe in Defilipis. Izosajajo pa imena kot so: Coppi, Magni, Koblet, Kubler in Botte, čeprav bodo vsi ti prisotni. Oekers pa je izjavil, da ne bo z lahkoto odstopil »mavrične« majice.

PLAVANJE

Po vsem svetu se plavalci pripravljajo na Olimpiado. Povsod proučujejo zadnje dosežke črse in skušajo dognati, kdo bo v Avstraliji odnesel z afo kolajno. Najskrbnejše se pripravljajo Amerikanci, ki so doslej dosegli zelo dobre uspehe. Pomni so uspehi Mannove, S. Onsove in Yorjкова. Tudi znani Oyakava je v izvrstni formi. Upajo, da bodo odnesli precejšnje število kolajn, čeprav so vsi izbrani večinoma mladi. Japonci hočejo spet o vojiti premoč, ki so jo izgubili v Helsinkiju. Časi izlčitvenih tekem tu niso povsem zadovoljivi in upanje se je precej zmanjšalo. Tudi Avstranci se pripravljajo, da se dobro odrežejo v boju med Američani in Japonci. V boj za končno zmago se bo vmešal tudi Francoz Boiteux, ki je v kratkem potokel kar dva evrop ka

(Nadaljevanje na 10. strani)

KAJ SE DOGAJA PO SVETU

ŽALOIGRA V MARCINELLU

V belgijskem rudniku Marcinelle pri mestu Charleroi se je ta mesec dogodila največja rudniška nesreča zadnjih 80 let. Delavec, ki se je spuščal z dvigalom po rovu, je nerodno in lahkoumno — butnil v električni drog in povzročil kratki stik. Od električnih isker so se takoj vneli plini, krožeči vedno v rudnikih, in nastal je strašen požar, ki se je čedalje bolj širil v globine. Požar se je večal že radi tega, ker je ravno skozi ta rov pihal zrak, potreben pod zemljo zaposlenim delavcem.

Plameni so odrezali od sveta nekaj stotin rudarjev, skoro samih Italijanov, ki so kopali do 1035 metrov pod zemljo. Reševalcem se niti do danes — po več kot 12 dneh — ni posrečilo, da do njih prodrejo. V rovih je namreč takó neznosna vročina, da ljudje ne morejo v njej vztrajati več kot dve uri ter so prisiljeni se nato vrniti v svež zrak na površino.

Na pomoč so prišli tudi strokovnjaki iz Nemčije, toda do danes niso mogli dospeti dalje kot do rova, ki leži 975 metrov pod zemljo. Bog zna, kdaj jim uspe priti v globino 1035 metrov, kjer so ostali odrezani rudarji. Da bi se ti ohranili pri življenju, je izključeno. Kako naj vzdrže v strašni vročini brez zraka in 12 dni brez hrane? Vsi so izgubljeni in žene in otroci lahko vidijo samo še njih trupla.

Nesreča je pretresla ves svet. V Marcinelle sta prišla 2 člana italijanske vlade in Belgija je proglasila dan nesreče za državni praznik žalosti. Vse veselice so prepovedane in na radiu je dovoljena samo resna glasha. Gospodarje rudnikov, ki niso dovolj poskrbeli za varnost delavcev, bi bilo treba kaznovati in jih razlastiti ter njih podjetja enostavno podržaviti!

KLAVZURA REDOVNIC

V katoliški Cerkvi so nekateri zelo strogi ženski redovi. Dekle, ki prostovoljno stopi v tak samostan, ne sme več zapustiti njegovih zidov. Ona že ve, da bo tu umrla. To se imenuje klavzura ali po slovensko zapora. Dne 1. avgusta je izšla odredba najvišjih cerkvenih oblastev, ki je to najstrožjo klavzuro omilila in redovnicam dovolila, da smejo v določenih primerih zapustiti samostan: tako ob bombnih napadih iz zraka, kadar državna oblastva samostan zasedejo ali če je treba nuno nujno prepeljati na operacijo v bolnišnico. Ravno tako sme redovnica iti za kratek čas iz samostana tedaj, ko odda svoj glas pri parlamentarnih in drugih — volitvah.

SVET SE SPREMINJA

Učenjaki trdijo, da bo obliče naše zemlje že v 50 letih drugačno, kot je danes. Vzrok je v tem, da se led na obeh tečajih polagoma tali. Z atomsko silo bi bilo pa mogoče ogromne ledene gore popolnoma raztopiti in severna morja bi se odprla prometu. Kjer je danes svet pust in mrtev, bi nastala mesta.

Druga posledica bi pa bila, da bi se povsod dvignila gladina morja. Marsikje, kjer je zdaj kopno, bi pljuskali valovi. Tako so izračunali, da bi Holandija zginila pod

morjem. Odgovorni možje bodo morali zato dobro premisliti, preden uporabijo jedrno silo v take namene. Največ koristi bi imela Rusija, druge dežele bi pa bile ogrožene.

URADNE ŠTEVILKE O SAMOMORILCIH

Svetovna zdravstvena organizacija je objavila statistiko o samomorih v 25 državah. Od 400 milijonov prebivalcev, ki tu žive, jih izvrši samomor vsako leto 72 tisoč oseb.

V Italiji, Čileju, na Irskem in v Španiji, to je v razmeroma revnih deželah, je najmanj samomorov, mnogo manj kot v bogati Švici ali Danski. V Ameriki se umori več belcev kot črncev. Ženske so bolj nagnjene k samomoru kakor moški: na enega moškega pridejo tri ženske. Iz številkih izhaja, da si dedci vzamejo življenje najbolj pogostoma po 70. letu starosti, ženske pa okoli 50. leta.

ŠPORTNI PREGLED

(Nadaljevanje z 9. str.)

viška in sicer na 4.0 in 1500 m ter je pokazal, da je v odlični formi. Precej hrupa je povzročil Romanijev povratek k plavanju po zelo dolgem okrevanju. Ta je edino upanje Italijanov za kakšno dobro uvrstitev. Rus Juničev je potolkel na 200 m v prtem slogu evropski rekord, ruska štafeta pa je potolkla svetovnega na 4x100 metrov.

Za letošnje tekmovanje v preplavanju Rokavskega kanala je vladalo veliko zanimanje, čeprav so bili Egipčani odsotni, toda letos je od 22 prijavljenih startalo le 8 tekmovalcev in nobenemu od teh ni uspelo preplavati kanala zaradi izredno slabega vremena. Nagrade so jim bile vseeno dočele.

ATLETIKA

Pred nedavnim se je končal v Moskvi veliki športni festival Spartakiada narodov ZSSR, na katerih je nastopalo preko 9000 atletov, odbratih od 14 milijonov športnikov. Na teh športističnih slavljih so dosegli kar 28 vsezveznih, evropskih in svetovnih rekordov. Najboljši so bili vsi kakor Ržišin, novi svetovni rekorder na 3000 m, Vinogradova, ki je v peteroboju postavila nov svetovni višek; isto sta storila tudi Klimov in Lavrov, ki sta izboljšala svetovna rekorda v hoji, in sicer na 50 km in 20 km; Kuznetsova je uspelo prekositi evropski višek v deseteroboju. Toda žetev rekordov ni bila samo v Moskvi, temveč tudi v Budimpešti. Skobla je sunil kroglo 17,63 m daleč, kar je nov evropski rekord; v Ameriki pa jo je O'Brien zagnal 18,70 m daleč in postavil nov svetovni višek. Belgijci so si z znanim Moensom v štafeti 4x800 m pridobili svetovni rekord, Nemke pa so ga izenačile v 4x100. Lepa Poljakinja Krzeszinska je skočila kot nobena v Evropi — 6,35 m daleč. Tudi Angležinje ne mirujejo in dosegle so z Ruffovo (440 y) in z Paulovo (220 y) dva nova svetovna rekorda. Nikdar še ni bila taka »trgatev« rekordov kot letos in pri tem bi morali še omeniti ogromno množico športnikov in športnic, ki so večkrat dosegli čase svetovnega slovesa. Olimpiade se bližajo in vsi dajejo iz sebe vse moči. Le na ta način si moremo razložiti dejstvo tolikih novih viškov.

NOGOMET

Ti. manič preizkuša kandidate za državno ekipo, ki bo odpotovala v Melbourne, in nudila se mu je prilika, nastopiti s povsem pomlajenim moštvom proti Kitajcem, ki se nahajajo v Jugoslaviji. Zmagali so seveda »glavci« in sicer s prepričljivim 4:0. Kitajci so sicer pokazali lep močmet, a želji so povsod le hude poraze, in sicer s Splito (5:1), z enajstorico Bosne in Hercegovine (6:1) in s slovensko reprezentanco (5:2). Tudi Čehi g'sajjo v J. Zai Ameriki in doživljajo le poraze, čeprav so začeli z zmago nad Brazilijo (1:0). Izgubili so nato povrat

V Italiji je bilo največ samomorilcev pod Mussolinijem l. 1927, in sicer 4210, medtem ko je njihovo število padlo l. 1954 na 3000.

ZAMAN SE BORIJO

V Rusiji so začeli borbo proti poljubovanju. Da bi tiste, ki so za take reči navdušeni, preplašili, so v letakih razglasili, da vdihneš pri vsakem poljubu 40.000 mikrobov. Ker srce pri tem poslu večkrat močneje utripa ter se utruji, se tvoje življenje po 480 poljubih skrajša za en dan. Da bi sovjetska politika v tej zadevi zmagala, dvomimo, kajti ljudje se bodo kljub Hruščevu še naprej poljubovali.

»VZOREC BREZ VREDNOSTI«

Ciprsko vprašanje je izzvalo poleg težkih krvavih dogodkov tudi marsikateri zabavni pripetljaj. Mnogi grški častniki in politiki so v znak protesta zoper angleško ravnanje s ciprskimi Grki vrnili Veliki Britaniji od nje prejeta odlikovanja. Poslali so jih na angleško veleposlaništvo v Atenah in napisali na poštni omot: »Vzorec brez vrednosti.«

no tekmo z Brazilijo 4:1, z Uruguayem 2:1, in v nedeljo z Argentino z 1-0.

Vasas je odločil z visokim izidom 8:2 v svojo korist tretjo tekmo, po dveh neodločenih, z današkim Rapidom in tako osvojil srednjeevropski pokal za leto 1956. Skoraj po vsej Evropi so se pričela državna prvenstva, le v Italiji še trenirajo in pozdravljajo novoprišle »oriunde«, ki bi naj pripomogli k izboljšanju italijanskega nogometa. Najpomembnejši igralci, ki so zapustili svoje kraje, so: Ockwirk, Gomez, Abadie, Gustavsson in Kotte. Kot lani se je tudi letos odkrila afera podkupovanja. Lani sta bili žrtvi Udinese in Catania, to pot pa gre za drugo moštvo, in sicer za Genovo in Piacenzo. Za Genovo so se sumničena izkazala za neresnična, in so bila le plod novinarjev, za Piacenzo pa so bili dokazi usodni in tako bo morala izstopiti iz C lige.

BOKS

V Gubbiju, blizu Perugia, je bil v prejšnjem tednu dvoboj jugoslovanske in italijanske reprezentance. Jugoslovani so se odlikovali z dovišeno tehniko, Italijani pa z večjo bojenostjo. Zmagali so domaćini s tesnim izidom 10:8, ki gre tudi na račun neobjektivnih sodnikov. V povratni tekmi v Grossetu so bili utrujeni jugoslovanski boksarji poraženi z 2:6 celo od italijanskega B moštva. Italijani so kljub zmagam razočarani.

AVTOMOBILIZEM

Z veliko nagrado Švedske se je zaključilo svetovno prvenstvo za znamke vozil. Na 1000 km dolgi progi sta zmagala Trintignant-Hill pred Von Trippson-Collinson, vsi na vozilu znamke Ferrari, ki je bila uspešna tudi v končni lestvici pred znamkami Maserati, Jaguar, Aston Martin, Porsche in Mercedes. Zadnja ni letos nikdar uradno nastopila. Letošnje prvenstvo bi moralo šteti sedem dirk: toda angleški TT in Panameriška Carrera sta ukinjeni. Zmaga italijanskih tovarn je za lužena, saj jim nobeno drugo vozilo ni bilo kos, razen Maseratija. Končni zmagi, že četrti, so pri omgani najbolj izurjeni vozači sveta, kot so Fangio, Castellotti, Hill, Collins in drugi.

V Pescari pa je bila zelo zanimiva dirka z bogatimi nagradami in dogajala so se najrazličnejša presenečenja. Na cilj je došel prvi Francoz Manzoni na Gordijniju, ki je šele v zadnjih metrih prekosil kar tri vozače.

KOSARKA

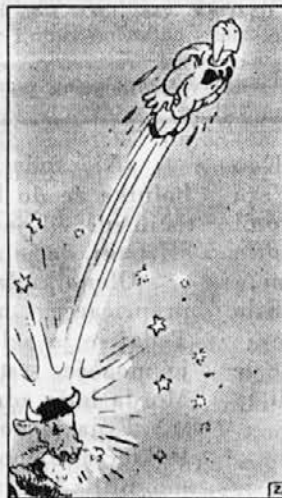
V poletni sezoni so bili razni turnirji. V prejšnjem tednu sta bila na Siciliji kar dva. Udeležile so se jih močne ekipe. Spartak iz Prage je zmagal v Parmu po ostri borbi z jugoslovanskim Proleterjem. V bistvu se je tu ponovil izid iz Messine, kjer sta se tudi, potem ko sta odpravila ostala moštva, sprejela in odločila med sabo, kdo bo prvi. Tudi tu so Jugoslovani morali kloniti izurjenim Čehom in se zadovoljiti z drugim mestom.

TAD

2

Za
naše
animacije
Trije
hribolanci

Mož v senci

7

»Jutri bom odletel tja. Želim, da pojdeš z menoj.«

Dely je pobledele. — Ali mora biti? Ne čutim prav nobene želje, da bi zopet videla Frana.«

V Karlovih ledenosivih očeh se je grozeče pobilisnilo. »Tako! — Ne čutiš nobene želje, da bi zopet videla Frana«, se je zaničljivo hohotal. »Ali meniš, da so obiski pri njem meni vseč? Ali misliš, da je vse tako lahko, kar počenjam?« Dely se je začela tresti. — »Ne, ne, saj vem. Tovarne, vila, grad in ves vpliv in moč, ki sta v zvezi s tem premoženjem, so cena za vse to. Jaz sem le prijeten navržek.« Zgrudila se je v naslanjač in začela krčevito hlipati. Karel je na pol dogorjeno cigareto jezen zmečkal v pepelniku. »Nikar mi ne otežuj početja! Zdaj moram imeti živce na mestu in preračunati vse mogoče prihodnje zapletljaje«, je dejal ostro, vstal in zgrabil Dely trdo za ramena. »Ti me boš jutri spremila na Trnjevo. Pričakujem te ob devetih na letališču tovarne. Poslal ti bom avto, da boš točna. Zdaj pa lahko noč.«

Mlada žena se je preplašeno dvignila. »Ne ostanesh še malo tu, Karel?« Odmajal je z glavo: »Ne, moram v tovarno. Treba je še nekaj pripraviti za jutri.«

Dely je pristopila in ga je vroče objela: »Ljubim te — brez tebe mi ni več živeti. Kdaj bo že prišel čas, ko bova vedno skupaj?«

Karel se je moral skoraj s silo izviti iz sladkega objema. Čutil je, da je tudi on zapadel miku te ženske, ki je tako dobro zna-
la vplivati na njegove čute.

Ko je bil zunaj, je globoko zajel hladno večerno sapo. Zgoraj ob oknu je pa stala Dely s solzami razočaranja v očeh. Ko je avto oddrdral, je stopila od okna. Obraz ji je bil marmorno bel, a v očeh ji je žarel ogenj odločnosti.

Treba je narediti konec, in to čimprej. Negotovosti ne morem več prenašati — je premišljala. — Ko je v laboratoriju velike tovarne za zdravila videla učinek nekega Ronald - strupa na poskusnih zajčkah, je uvidela, da bosta s Karlom dosegla skupni cilj: toda njeni neučakanosti se je zdelo, da dela Karel prepočasi.

Fran je počasi in obojavljaje se odprl oči. Krog sebe ni več videl pošastnih in strašnih postav, ki so mu grozile v neprestanih prividih z izbuljenimi očmi. Zato je prej vpil v smrtnem strahu, zdaj pa je bilo krog njega vse svetlo in prijazno. Ležal je na belih blazinah in se je prvič lahko in dobro počutil, kot da je ozdravel po dolgi in težki bolezni.

TEDENSKI KOLEDARČEK

26. avgusta, **nedejja**: 14. pobink, Cefir n
27. avgusta, **ponedeljek**: J. Žef Kal, Zlako
28. avgusta, **torek**: Avguštin, Milivoj
29. avgusta, **sreda**: Obgl. Janeza Krstnika
30. avgusta, **četrtak**: Roza Lim, Boris'ava
31. avgusta, **petek**: Rajmund, Milodrag
1. septembra, **sobota**: Egidij, Mladon

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 22. avgusta si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	626—628 lit
avstrijski šiling	23,50—24,50 lit
100 dinarjev	90—95 lit
100 francoskih frankov	145—152 lit
funt šterling	1630—1680 lit
nemško marko	145,50—147,50 lit
pesos	16—18 lit
švicarski frank	146—147 lit
zlato	716—718 lit
napoleon	4850—4950 lit

RADIO TRST A

Nedelja, 26. avgusta ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.50 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Moški zbor »Kriass; 20.30 Iz počitniških kolonij.

Ponedeljek, 27. avgusta ob: 18.30 Z začarane police; 18.40 Koncert pianistke Mir e Sancinove; 19.15 Radijska univerza; 21.30 Ženski kvartet Večernica; 22.00 Iz italijanske književnosti in umetnosti.

Torek, 28. avgusta ob: 13.30 Glasba po željah; 18.40 Koncert basista Jovana Antiča; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Radijski oder: Ivan Guden: Sluga za njegov grob ali Pri naš smogospoda igra v 3 dej., nato Priljubljene melodije.

Sreda, 29. avgusta ob: 12.35 Jugoslovan ki mo'dvi; 18.30 Radijska mamica; 19.15 Radijska univerza;

21.30 Koncert violinista Karla Sancina; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti.

Četrtek, 30. avgusta ob: 12.55 Kmečki kvartet iz Doline; 13.30 Smetana: Stayki iz opere P. odana neves'a; 20.00 Drama iz rana zgodba; 20.51 Gotovac: Simfonično ko'o; 22.41 Ritmi na popevke.

Petek, 31. avgusta ob: 13.30 Glasba po željah; 8.40 Koncert ba itonista Mar. jana Kosa; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.30 Moški kvintet; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Sobota, 1. septembra ob: 12.55 Ju oslovanski m-tivi; 16.40 Orkester Pacchiori; 19.15 Sestanek s p-slušalkam; 21.15 Stavki iz Verdijeve o e e Ernani; 22.30 Melodije iz revij.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 281: Ker so mi preteklo zimo pomrznile skoraj vse krizanteme, sem le s težavo in z velikimi stroški nadomestila pomrle. Vse krizanteme pa letos zelo počasi rastejo in se bojim, da ne bodo cvele pravočasno. Kako naj jim pospešim rast? — Sedaj pa imajo še ušl. Kako naj pa te odpravim?

Odgovor: Do razcvetja krizantem, to je do vseh svežih, sta še dobra dva meseca. To je nekoliko kratka doba, toda kljub temu lahko še pospešite rast s solitrom. V 10 litrih ravadne vode razopite 100 gramov apnenega solitra (nitrato di calcio) ali čilkekega solitra (nitrato di soda) in po dežju ali rednem zalivanju zalijte vsako stebelce s pol litra dobljene raztopine. — Za uničenje ušl je najprimernejši »nicol«, katrega vzamete po 100 gramov in ga razredčite z 8 litri vode ter stebelca s tekočino poškoprite.

Vprašanje št. 282: V gostilni smo govorili o koruzi in koliko se je lahko pridelala na en hektar. Omenil sem, da znaša dosežani rekordni hektarski donos nad 150 q zrnja, vsaj tako sem bral v Novem listu. Koliko znaša natančno zadnji višek?

Odgovor: Že pred leti je bil presežen rekord 180 q zrnja na hektar, sedaj veljavni višek pa je bil

dosežen lansko leto, in sicer v ZDA ter znaša 191.06 q zrnja na ha. — V ZDA deluje neka organizacija mladih kmetovalcev, ki stalno tekmujejo za dosego najboljnejših pridelkov, najvišje proizvodnje mleka, mesa, volne za najdebelejši paradiznik, krompir, peso, za najlepši in največji cvet dalij, krizantem, vrtnic, dinij itd. ter še za druge cilje. Organizacija šteje okrog 100.000 članov, ki prirejajo vsako leto posebne razstave z nagradami.

Vprašanje št. 283: Med mojimi češpljami je prav malo zdravih plodov. Večinoma so črvivi ali pa gnili ter imajo neke bele pikčice. Kako naj si pomagam?

Odgovor: Črvivost češpelj povzroča gosenica češpljevega tončiča (capocapsa funebrana). To je majhen metuljček, ki se zna zelo dobro skrivati in ga le redko opazimo na češpljevem drevesu. V drugi polovici junija polaga samica jajčka na nezrele plodove. Iz jajčk se izleže goseničica, ki se zarije navadno pri replku v plod, ga razjeda in pušča za seboj znano blato. Ta plod prej dozori in odpade z drevesa. Ko gosenica doraste, zapusti plod in se skrrije v kakšno zavetje — najraje med skorjo drevesa — tam se zabubi in prezmi. Spomlad izleti iz bube metuljček. Protij črvivosti češpelj se borimo, če zberemo vse odpadle črvive plodove in jih sežgemo ali skuhamo ter pokrmimo z njimi praščem. Poleg tega moramo pozimi celotno drevo poškopiti z oleofosom, neodendrinom in banij-zvepleno brozgo. Končno moramo med 10. in 30. junijem dvakrat (v presledku 10 dni) poškopiti zopet drevo z gesarolom. — Gnilloba plodov z belimi pikčicami povzroča glivična bolezen monilija, ki napada sploh vse naše sadno drevje, tako pečkasto kot koščičasto. Ne napada pa samo plodov, temveč tudi vejice in cvetje. Med najlepšim cvetjem začnejo večkrat veneti kar cele vejice, pozneje pa začnejo gniti še plodovi. Protij moniliji se borimo, če zberemo vse gnile in nakažene plodove in jih vržemo v ogenj. Poleg tega moramo skrbno pograbiti in takoj sežgati vse odpadlo listje. Brž ko je drevo golo, ga moramo dobro prečistiti in odstraniti z njega vse posušene vejice. Prečiščeno drevo moramo dvakrat, in sicer v začetku decembra in sredi marca, poškopiti z 2 % raztopino modre galice in apna.

Hipoma je v bližini zaslusal šum in je vprašal s težavo: »Kdo je tu?« Lahni in hitri koraki so se približevali in potem je Fran videl svetlo, mlad obraz, ki se je s svežimi, sinjimi očmi sklonil nadenj. Te oči so žarele in se smejale, rdeča ustna so se odprla in zvonek glas je skoro zapel: »Gospod doktor ... ste zbujeni?«

»Da, da,« je odgovoril. — »Kaj se je zgodilo z mano? ... Kdo ste Vi?« »Bolniška sestra Erna ... in tukaj,« — obrnila se je okrog in pomignila strežaju, »ta je pa Vaš strežnik.« Bolnik se je obrnil in pogledal strežajev kosmati obraz. Opazil je, da tudi iz njegovih oči sije dobrota.

»Ali sem bil bolan?«

»Da, težko bolan. Zdaj pa boste kmalu ozdraveli.« Erna je pogledala strežnika; njih oči so se razumele. Kar sta že dva dni težko pričakovala, se je zdaj uresničilo: Fran je bil pri polni zavesti, oči so jasno gledale, misli so delovale. »Kje pa sem pravzaprav, sestra?« je vprašal čez hip.

»Na gradu Trnjevo.«

»A ... tako.«

Fran je ležal mirno in opazoval svoje suhe in skoro prosojne roke. Erna je sedla na stolico poleg postelje in je vsa srečna opazovala bolnika.

Spet se je oglašil: »Lučen sem.« Erna in strežnik sta planila pokonci. V sosedni sobi, kjer je strežnik spal, je bil električni kuhaličnik. Brž je Erna pogrela juho. Bolnik je prvokrat jedel s tekom in se je smehljaj, ko ga je Erna pitala kot otroka. Po jedi mu je glava omahnila na blazino in v nekaj sekundah je blaženo zaspal. »To ga bo okrepčalo«, je šepnila Erna in potegnila strežnika na hodnik.

»Ali mi verjamete, da je bilo tisto zdravilo strup za bolnika?« je spregovorila. Možev obraz se je zresnil. »Da, gospodična, zdaj sem o tem prepričan. Ko bo prišel zdravnik, mu bom že povedal. ...«

Erna ga je zgrabila za roko: »Nič ne smete ziniti! S tem bi vse pokvarili in bi bolnika spravili v nevarnost. Vi morate paziti in skušajte preprečiti, da bi zdravnik uporabil brizgalčko. Ste razumeli?«

»Da, sestra, toda ...«

»Nič toda ... videli ste, da so zdravila in vbrižgi spravili bolnika že do blaznosti. Zdaj, ko mu že štiri dni ne dajemo več tistih zdravil, je že pri sebi, tisto strahotno vpitje je prenehalo. To so znaki, da je zdravnik napačno zdravil, če ni celo ravnal ...«

Obmolnila je. Hotela je reči »zločinsko«, ker je postalo to prepričanje v njej že gotovost. Vendar je morala zdaj še molčati. Tedaj se je oglašil strežnik, njegove oči so bile polne groze: »Ali je mogoče, sestra, da je bilo zdravljenje namenoma napačno? Morda hoče zdravnik ...?«

Erna je položila prst na ustnice. — »Tiho — za božjo voljo! Dokler nimamo dokazov, ne smemo nikogar sumiti. Pazljivi moramo biti. Niti trenutek ne sme biti bolnik sam z zdravnikom.« Strežnik je prikimal. »Pazil bom dobro, na to se lahko zanesete.« Dekle mu je hvaležno stisnilo roke.

Strežnik je odprl vrata, ko je zabrnal zvonec. »Dober dan!« S tem kratkim pozdravom je stopil mimo strežnika zdravnik Ronald v bolniško sobo. Za njim je šla elegantno oblečena dama. Strežaj jo je čudno pogledal. Bolnik je spal. Zdravnik se je začudil, ko je videl na bolnikovem licu zdravo rdečico in bolj polno kožo.

»Kako je z našim bolnikom?«, je vprašal strežnika.

»Bolje, gospod doktor. Že štiri dni ni imel nobenega napada.«

Doktor Ronald je obstrmel. Prijel je bolnika za žilo in štel udarce. Tedaj se je Karel zbudil. Ob vznožju postelje je ugledal Sibižo. Ves srečen je stegnil roko naproti: »Sibila, kako sem vesel, da si končno prišla! — Nikar se ne boj zame; čutim, da se mi moči vračajo.« — Smehljaj se je in pogledal Karla, ki je skoro izgubil prisebnost.

Strežnik je opazil, kako se je zdravnikov obraz spreminjal in kako se je grizel v spodnjo ustnico. Jezno in nezaupno se je obrnil k strežniku: »Ste mu zdravilo dajali točno tako, kot sem prejšnji teden predpisal?«

»Da, gospod doktor!«

»Napadi so nato ponehali?«

»Kakor sem že povedal.« Pri vratih se je zaslusal rahel šum. Ko se je zdravnik zopet obrnil k postelji, je strežnik skrivaj odprl vrata. Bila je Erna. Pomirljivo ji je prikimal in je vrata spet priprl.

(Nadaljevanje prihodnjic)